

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΥ ΚΑΛΥΜΝΟΣ

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ: ΣΚΕΥΟΣ ΤΡΙΚΟΙΛΗΣ

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΜΠΙΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΤΡΑ, 2009

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σε αυτό το βιβλίο θα αναφερθούμε στην Κάλυμνο και την τουριστική της ανάπτυξη, καθώς θα προσεγγίσουμε όλους εκείνους τους δείκτες που αναδεικνύουν ένα μέρος σαν τουριστικό προορισμό. Αυτοί οι δείκτες μπορεί να είναι οικονομικοί, κοινωνικοί και ειδικοί.

Μέσα από την ιστορία του νησιού θα δούμε την τουριστική εξέλιξη από τα πρώτα και αργά στάδια της μέχρι το σήμερα, παρατηρώντας τις διακυμάνσεις και τις μεταβολές της τουριστικής προσφοράς και της ζήτησης.

Επιπλέον, θα καταγράψουμε τις υπάρχουσες τουριστικές υποδομές και συγκοινωνίες παρατηρώντας πλεονεκτήματα σε ορισμένα μέσα μεταφοράς αλλά και ελλείψεις όπου υπάρχουν.

Είναι σημαντικό να εντοπίσουμε και να τονίσουμε τυχόν προβλήματα στην τουριστική προσφορά. Θα αναφερθούμε στα τουριστικά αξιοθέατα, τις παραλίες, τα μνημεία, τους αρχαιολογικούς χώρους και γενικά σε ότι αξίζει τουριστικής προσοχής.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού κάνουν τα πρώτα τους βήματα στην Κάλυμνο και εμείς θα παρακολουθήσουμε την εξέλιξη τους. Από την ανναρίχιση και τις καταδύσεις, μέχρι την ορεινή πεζοπορία και τα σπήλαια.

Επιπλέον, θα μελετήσουμε τις προοπτικές εφαρμογής τουριστικού μάρκετινγκ στο νησί, αναλύοντας τα κίνητρα των τουριστών και χρησιμοποιώντας την διαφήμιση ως μέσο προώθησης της εικόνας της Καλύμνου προς τους εν δυνάμει επισκέπτες.

Τέλος θα προτείνουμε λύσεις και θα βγάλουμε συμπεράσματα, ώστε να μειώσουμε τα προβλήματα στην τουριστική προσφορά με γενικευμένες αλλά και ειδικές, όπου αυτό χρειάζεται, προτάσεις.

Θέλω να ευχαριστήσω τον Δ.Ο.Τ Καλύμνου για τις πληροφορίες και την υποστήριξη που μου προσέφερε.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	<i>Σελίδα</i>
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	1
1 ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΥ	5-8
2 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ	9-18
2.1 ΠΑΡΑΛΙΕΣ	9-12
2.2 ΜΟΥΣΕΙΑ	13-14
2.3 ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ	14-18
3 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ-ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	18-34
3.1 ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΕΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	18-19
3.2 ΘΑΛΛΑΣΙΕΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	20
3.3 ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ	21-26
3.3.1 ΙΣΤΟΡΙΚΟ	21-22
3.3.2 ΠΑΡΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	22-23
3.3.3 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	23-25
3.3.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	25
3.4 ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ	26
4 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ	35-40
4.1 ΓΕΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	35-39
4.2 ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	39-40

5 ΕΝΝΑΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	40-50
5.1 ΚΑΤΑΔΥΣΕΙΣ	40-45
5.2 ΑΝΑΡΡΙΧΙΣΗ	45-48
5.3 ΠΕΖΟΠΟΡΙΑ	49
5.4 ΣΠΗΛΑΙΑ	49-50
6 ΔΕΙΦΟΡΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	50-60
6.1 ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ	51-59
6.2 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ	59-60
7 ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ	60-65
7.1 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ	60-61
7.2 ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ	61
7.3 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ	62-63
7.4 ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ	63-64
7.5 Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΙΝΤΕΡΝΕΤ	64-65
8 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΛΥΣΕΙΣ	66-69
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	70-72

1.ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΥ

Η Κάλυμνος, είναι ένα νησί με σπάνιες φυσικές ομορφιές. Συνδυάζει τη γοητεία του βουνού, με τα επιβλητικά άγρια τοπία και τις κατάφυτες πλαγιές από αρωματικά βότανα, με τις δαντελωτές ακτές και τα κρυστάλλινα νερά. Είναι γνωστή σε όλο τον κόσμο ως το νησί των σφουγγαράδων, λόγω της μακραίωνης παράδοσης που έχει στη Κάλυμνο το επάγγελμα αυτό, στο οποίο οφείλει ένα μεγάλο μέρος της οικονομικής της ευημερίας και της φήμης της.

Βρίσκεται στο νοτιοανατολικό Αιγαίο ανάμεσα στη Λέρο και στη Κω. Είναι το τέταρτο σε μέγεθος νησί των Δωδεκανήσων, με έκταση 110 τ. χλμ. και με πληθυσμό περίπου 16.000 κατοίκους. Νότια της Καλύμνου απλώνεται το Κρητικό Πέλαγος και στα δυτικά της το Ικάριο Πέλαγος.

Περιβάλλεται από πολλά μικρά νησάκια άλλα κατοικημένα κι άλλα ακατοίκητα. Τα πιο γνωστά από αυτά είναι η Τέλενδος και η Ψέριμος που κατοικούνται από κτηνοτρόφους και η Πλάτη, το Νησί του Σαρρή, η Γαϊδουρόνησος, η Αγία Κυριακή και τα Ίμια. Αποτελεί έδρα της επαρχίας στην οποία υπάγονται τα νησιά Λέρος, Λειψοί, Πάτμος, Αστυπάλαια, Αγαθονήσι και Αρκοί.

Τα τελευταία χρόνια η Κάλυμνος «ανακαλύφθηκε» τουριστικά. Οι απίστευτες ομορφιές του νησιού, το αυθεντικό νησιώτικο χρώμα των οικισμών του και η πολυσήμενη ιστορία του, αποτελούν πόλο έλξης για χιλιάδες ταξιδιώτες.

Η Κάλυμνος χαρακτηρίζεται ορεινό νησί. Τα άγρια τοπία με τους επιβλητικούς βραχώδεις όγκους τραβούν την προσοχή του επισκέπτη και προσφέρονται για αναρρίχηση, ένα άθλημα ιδιαίτερα διαδεδομένο στο νησί, αλλά και για ορειβατικές και περιπατητικές διαδρομές. Παρόλα αυτά η θάλασσα υπήρξε ανέκαθεν το κυρίαρχο στοιχείο ζωής του τόπου. Το νησί των σφουγγαράδων χρωστά στο πλούσιο βυθό του Αιγαίου τη φήμη του. Γι' αυτό και αποτελεί αγαπημένο προορισμό των φίλων της κατάδυσης και του ψαροντούφεκου. Ενώ οι υπέροχες παραλίες, με τις πεντακάθαρες ακτές και τα διάφανα νερά προσφέρουν στους επισκέπτες μοναδικές στιγμές ξεγνοιασιάς.

Οι τουριστικές υποδομές του νησιού βελτιώνονται κάθε χρόνο και ικανοποιούν όλες τις απαιτήσεις των επισκεπτών, προσφέροντάς τους ότι επιθυμούν. Άνεση, πολυτέλεια, διασκέδαση, γαστρονομικές απολαύσεις, κ.α

Ο αλιευτικός στόλος της Καλύμνου αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους στην Ελλάδα και οι κάτοικοι είναι ικανοί ναυπηγοί, γνωστοί ήδη από την αρχαιότητα.

Η Κάλυμνος έχει μια μακραίωνη και πολυσήμαντη ιστορία. Σαν πρώτοι κάτοικοι του νησιού αναφέρονται οι Κάρες, οι οποίοι ήρθαν στη Κάλυμνο από την Μικρά Ασία στις αρχές της γεωμετρικής εποχής. Το 1150 – 850 π.Χ. το νησί κατοικήθηκε από τους Αιολείς και αργότερα από τους Δωριείς. Σημαντικό μνημείο της περιόδου αυτής είναι τα ερείπια του ναού του θεού Απόλλωνα.

Η Κάλυμνος πήρε μέρος στην εκστρατεία της Τροίας με τους δύο βασιλείς της, τον Φεΐδιππο και τον Αντίφαντο. Ο Όμηρος αναφέρει στην Ιλιάδα τις «Καλύδνες νήσους». Πρόκειται για το νησιωτικό σύμπλεγμα που περιλαμβάνει τα νησιά Κάλυμνο, Κω, Κάσο, Κάρπαθο και Νίσυρο. Λέγεται ότι μετά το τέλος του Τρωικού πολέμου, τέσσερα από τα πλοία του Αγαμέμνονα ναυάγησαν έξω από το νησί. Τα πληρώματά τους που ήταν Αργείοι και Επιδαύριοι εγκαταστάθηκαν στο νησί και ίδρυσαν έναν οικισμό που τον ονόμασαν Άργος. Αργότερα εγκαταλείφθηκε και στην ίδια θέση κτίστηκε η νέα πρωτεύουσα, η Ποθαία, η σημερινή Πόθια. Τον 5ο αιώνα π.Χ. το νησί έγινε σύμμαχος των Αθηναίων στην πρώτη Αθηναϊκή Συμμαχία. Η Κάλυμνος υποτάχθηκε στους Ρωμαίους το 44 π.Χ. Έχοντας όμως στηρίζει τη Ρώμη στους Μυθριδατικούς πολέμους, είχε κάποια προνόμια.

Στα χρόνια του Βυζαντίου στην Κάλυμνο κτίστηκαν επιβλητικοί χριστιανικοί ναοί, πάνω σε ερείπια αρχαίων ναών. Στη θέση του Ναού του Απόλλωνα και χρησιμοποιώντας τα ίδια μάρμαρα, κατασκευάστηκε

ο ναός του "Χριστού της Ιερουσαλήμ". Σύμφωνα με τη τοπική παράδοση ο ναός κτίστηκε από την Αγία Ελένη, κατά την επιστροφή της από τα Ιεροσόλυμα μετά την εύρεση του Τιμίου Σταυρού.

Η Κάλυμνος γνώρισε την κυριαρχία πολλών κατακτητών. Αυτοί που άφησαν τα σημάδια τους στο νησί, τόσο στη φυσιογνωμία του όσο και στην κουλτούρα των κατοίκων είναι οι Βενετοί που κατείχαν το νησί από 1257 έως το 1277 μ.Χ., οι Γενοβέζοι, οι Ιππότες του Τάγματος του Αγίου Ιωάννου που κυριάρχησαν στο νησί από το 1306 έως το 1522 όπου η Κάλυμνος κατακτήθηκε από τους Τούρκους.

Οι Ιππότες έκτισαν το Κάστρο του Χωριού και το Πέρα Κάστρο, που σώζονται ως σήμερα. Η Τουρκική κυριαρχία κράτησε ως το 1912, όπου η Κάλυμνος και όλα τα Δωδεκάνησα πέρασαν στη κατοχή των Ιταλών.

Την περίοδο της Ιταλικής κατοχής ήταν εντυπωσιακή η αντίσταση των Καλύμνιων στην απόφαση των Ιταλών να κλείσουν τα ελληνικά σχολεία. Σε ένδειξη διαμαρτυρίας έβαψαν τα σπίτια τους στα χρώματα της γαλανόλευκης.

Μνημεία της Ιταλοκρατίας στην Κάλυμνο αποτελούν τα επιβλητικά κτίρια που στεγάζουν σήμερα το Επαρχείο, το Δημαρχείο και το Λιμεναρχείο στην παραλιακή ζών της Πόθιας, τα οποία κτίστηκαν την δεκαετία του 1930. Μετά την συνθηκολόγηση της Ιταλίας το Σεπτέμβριο του 1943, η Κάλυμνος χρησιμοποιήθηκε ως γερμανική βάση για την κατάληψη της Λέρου, γεγονός που προκάλεσε βομβαρδισμούς από αέρα και θάλασσα από τις αντίπαλες των Γερμανών Συμμαχικές Δυνάμεις. Η φτώχεια και η πείνα οδήγησαν σε φυγή μεγάλο αριθμό Καλυμνίων στη Μέση Ανατολή. Μετά την λήξη του 2^{ου} Παγκοσμίου Πολέμου τα Δωδεκάνησα παραδόθηκαν στους Συμμάχους στις 8/5/1945. Ακολούθησε η περίοδος της Βρετανικής Στρατιωτικής Διοίκησης για έναν χρόνο και κατόπιν αυτή της Ελληνικής Στρατιωτικής Διοίκησης, ώσπου στις 7 Μαρτίου 1948 τα Δωδεκάνησα ενσωματώθηκαν στο Ελληνικό Κράτος.

Η νεότερη ιστορία της Καλύμνου συνδέθηκε ιδιαίτερα με την αλιεία, την επεξεργασία και το εμπόριο του σφουγγαριού. Μάλιστα μετά τον 2ο Παγκόσμιο Πόλεμο η Κάλυμνος παραμένει η μοναδική ελληνική σπογγαλιευτική δύναμη, με εξαγωγές στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Μέχρι και σήμερα είναι γνωστή ως το Νησί των Σφουγγαράδων.

Το αγνό θυμαρίσιο μέλι της Καλύμνου, φημισμένο για την ποιότητά του ήδη από την αρχαιότητα (σύμφωνα με το Στράβωνα, τον Πλίνιο και τον Οβίδιο) τα περίφημα μανταρίνια της κοιλάδας του Βαθύ

και η Καλύμνικια μυζήθρα και κοπανιστή συνοδεύουν φαγητά της θάλασσας και της στεριάς που έχουν συναρπάσει και τους πιο απαιτητικούς γευσιγνώστες της Αιγαιοπελαγίτικης κουζίνας. Αλλά, οι γεύσεις της είναι μόνο μία από τις πολλές ευχάριστες εκπλήξεις και συναρπαστικές εμπειρίες, που υπόσχεται το νησί. Με τη μαγευτική και μοναδική της γεωφυσική διάπλαση αποτελεί έναν προορισμό για τον επισκέπτη που ζητάει κάτι πάρα πάνω από τα τετριμμένα. Έτσι, σήμερα, βλέπουμε ότι η Κάλυμνος διαθέτει πάνω από 850 οργανωμένες αναρριχητικές διαδρομές. Η άριστη ποιότητα του βράχου, η εύκολη και ολιγόλεπτη πρόσβαση, σε συνδυασμό με τη συνταρακτική θέα που διαθέτουν τα πεδία της, έχουν καθιερώσει την Κάλυμνο ως έναν από τους σημαντικότερους αναρριχητικούς προορισμούς στον κόσμο.

Η Κάλυμνος επίσης αποτελεί πόλο έλξης για τους φίλους της κατάδυσης, διαθέτοντας εκτός από την ζωντανή σπογγαλιευτική της παράδοση και τον υπερβαρικό της θάλαμο - έναν μαγευτικό υποθαλάσσιο πλούτο. Σπήλαια, ναυάγια, ρέστες και γκρέμια , σε ασφαλή, ζεστά νερά με την εκπληκτική διαύγεια των 35 μέτρων προσφέρουν ανεξερεύνητα τοπία για τον αυτόνομο και τον ελεύθερο δύτη. Η μοναδική στην Ελλάδα Κρατική Σχολή Επαγγελματικής Κατάδυσης Καλύμνου εκπαιδεύει δεκάδες σπουδαστές κάθε χρόνο.

2.ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

2.1) ΠΑΡΑΛΙΕΣ

Αργινώντα

Τα Αργινώντα είναι ένα μικρό χωριό στην κατάφυτη περιοχή μέσα στο μυχό του ομώνυμου κόλπου. Η παραλία του είναι βοτσαλωτή και εκτενής με πολλά δέντρα στο πίσω μέρος της. Τα νερά είναι γαλαζοπράσινα και γενικότερα η τοποθεσία είναι πολύ όμορφη.

Βλυγάδια

Στα Βλυγάδια υπάρχουν δύο διπλανές παραλίες μέσα στους κολπίσκους που σχηματίζει ο όρμος. Η μία είναι αμμουδερή και η άλλη βοτσαλωτή. Και στις δύο υπάρχουν δεντράκια για ίσκιό και είναι εξίσου

πολυσύχναστες. Τα νερά είναι σχετικά ρηγά και αποτελούν μία πολύ καλή επιλογή για παιδιά. Εδώ βρίσκεται και το Μουσείο Θαλασσίων Ευρημάτων Βαλσαμίδα.

Γέφυρα και Θέρμα

Είναι από τις πιο κοντινές παραλίες στην Πόθια. Στα Θέρμα η παραλία είναι βοτσαλωτή με βράχια και υπάρχουν αρκετά αρμυρίκια που καλύπτουν ένα μεγάλο μέρος της. Δίπλα της βρίσκεται εναλλακτικά μία αποβάθρα με δυνατότητα για βουτιές καθώς τα νερά είναι πολύ βαθιά. Παλιότερα λειτουργούσαν εδώ θερμοπηγές με ραδιούχα νερά. Πιο κοντά στην Πόθια βρίσκεται η μικρή παραλία Γέφυρα, μέσα σε έναν κολπίσκο με γαλαζοπράσινα νερά. Είναι βοτσαλωτή με βράχια και αρκετό πράσινο.

Μασούρι

Το Μασούρι είναι το δημοφιλέστερο τουριστικό θέρετρο του νησιού. Η παραλία του, που θεωρείται μία από τις καλύτερες του νησιού,

είναι αμμουδερή και εκτενής. Έχει θέα την Τέλενδο, με πεντακάθαρα νερά και πολύ καλή οργάνωση. Υπάρχουν ξαπλώστρες και ομπρέλες προς ενοικίαση, και πάνω από την πλαζ πλήθος εστιατόρια και ταβέρνες. Είναι ιδανική για παιδιά.

Μυρτιές

Ο οικισμός Μυρτιές άρχισε να αναπτύσσεται τουριστικά μετά τη δεκαετία του '80. Είναι ένα παραθαλάσσιο χωριό που πήρε την ονομασία του από τις άφθονες μυρτιές της περιοχής. Η όμορφη παραλία, μέσα στον οικισμό, έχει μήκος περίπου 700 μέτρων και είναι βοτσαλωτή. Τα νερά της είναι σχετικά ρηγά. Ακριβώς απέναντι φαίνεται η Τέλενδος και υπάρχουν πλοία που καλύπτουν το δρομολόγιο πολύ συχνά στη διάρκεια της ημέρας.

Περιοχή Βαθύ

Στην περιοχή υπάρχουν αρκετές επιλογές για κολύμπι. Μέσα στο λιμανάκι της Ρήνας υπάρχει μια μικρή βοτσαλωτή παραλία με λίγα αρμυρίκια. Πιο ήσυχη επιλογή είναι οι μικροί κολπίσκοι έξω από το όρμο του λιμανιού με τις βοτσαλωτές παραλίες: Λιμενάρι η Κάμπη, και

βορειότερα οι Μεγάλες και Μικρές Αρμύρες. Ειδικά στις Μεγάλες Αρμύρες υπάρχει η πιθανότητα να συναντήσετε εκδρομείς που έχουν μεταφερθεί κατευθείαν από την Κω.

Εμποριός

Ο Εμποριός βρίσκεται στο ΒΔ σημείο του νησιού. Η παραλία του είναι βοτσαλωτή. Περικλείεται από εστιατόρια, καφετέριες και ταβέρνες, τα οποία εκτείνονται σε όλο το μήκος της.

Καντούνι

Το καντούνι βρίσκεται στον οικισμό του Πανόρμου. Είναι αμμώδης παραλία και χαρακτηρίζεται από τον νεανικό παλμό της. Δεν είναι τυχαίο ότι στο καντούνι θα βρείτε τα δημοφιλέστερα νεανικά στέκια του νησιού ανοιχτά σχεδόν όλο το 24ωρο. Σε κοντινή απόσταση από το Καντούνι θα βρείτε την επίσης αμμώδη αλλά πιο ήσυχη και οικογενειακή παραλία των Λιναριών.

2.2) ΜΟΥΣΕΙΑ

Αρχαιολογικό Μουσείο

Στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Καλύμνου ξετυλίγεται κατά θεματικές ενότητες η ιστορική και πολιτιστική πορεία του τόπου από τους προϊστορικούς έως και τους Μεταβυζαντινούς χρόνους, μέσα από την παρουσίαση ενός μεγάλου αριθμού από χάλκινα και μαρμάρινα γλυπτά, πήλινα αγγεία, ειδώλια, εργαλεία, νομίσματα, λατρευτικά αντικείμενα, μικροτεχνήματα και όπλα.

Αρχοντικό Βουβάλη

Το Αρχοντικό Βουβάλη χτίστηκε στα μέσα του 19ου αιώνα και ανακαινίστηκε το 1894. Αποτελούσε ιδιοκτησία του Νικολάου Βουβάλη (1859-1918) και της γυναίκας του Αικατερίνης (1880-1959) και χρησίμευε ως οικία της οικογένειάς τους. Ο Νικόλαος Βουβάλης ήταν ο μεγαλύτερος σπογγέμπορας της Καλύμνου, ιδρυτής ενός μεγάλου Εμπορικού Οίκου διακίνησης σφουγγαριών με υποκαταστήματα σε διάφορα μέρη του κόσμου.

Μουσείο Θαλασσιών Ευρημάτων Βαλσαμίδη

Πρόκειται για ιδιωτικό Μουσείο, έργο ζωής των αδερφών Βαλσαμίδη που γεννήθηκαν και ζουν στην Κάλυμνο. Με αγάπη για τη θάλασσα και με διάθεση να μοιραστούν τις χαρές της και τον πλούτο της με τους ανθρώπους, έφτιαξαν αυτό το μουσείο με πολύ προσωπικό κόπο και μεράκι, μόνοι τους. Δούλεψαν ως αρχιτέκτονες, ως οικοδόμοι, ως συλλέκτες, ως διακοσμητές χωρίς ποτέ να σταματήσουν την αγαπημένη

τους δραστηριότητα, την κατάδυση.

Ναυτικό Μουσείο

Στο Ναυτικό Μουσείο της Καλύμνου που ιδρύθηκε το 1994, παρουσιάζεται η ναυτική παράδοση του νησιού, η ιστορία και οι μέθοδοι της σπογγαλιείας, καθώς και πολλά αντικείμενα από ναυάγια αρχαίων πλοίων. Στις τέσσερις αίθουσες του μουσείου εκτίθενται αντικείμενα σχετικά με το επάγγελμα της σπογγαλιείας και την κατεργασία των σφουγγαριών.

Παραδοσιακό Καλύμνικο Σπίτι

Πρόκειται για ιδιωτικό Λαογραφικό Μουσείο με αντικείμενα λαϊκού πολιτισμού και οικοσκευής παλαιών νοικοκυριών. Εδώ ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να γνωρίσει τη μορφή και την οργάνωση της ζωής μέσα σε ένα παραδοσιακό αστικό σπίτι του τέλους του 19ου και των αρχών του 20ού αιώνα. Αναπαρίστανται διάφορα μέρη του σπιτιού με τα έπιπλα της εποχής, από την κάμαρη (κρεβατοκάμαρα της νύφης) και την κουζίνα μέχρι τους χώρους του ζυμώματος ή της μπουγάδας και τον κρέβατο (οικογενειακό υπερυψωμένο κρεβάτι).

2.3) ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ

Δάμος

Πρόκειται για αρχαίο οικισμό, ο οποίος άκμασε από τους πρώιμους ελληνιστικούς (τέλη 4ου - αρχές 3ου π. Χ. αιώνα) έως και τους ύστερους ρωμαϊκούς χρόνους (μέσα 2ου μ. Χ. αιώνα), σύμφωνα με τις ανασκαφικές ενδείξεις. Οι ανασκαφές των τελευταίων χρόνων έφεραν στο φως έναν πλακόστρωτο κλιμακωτό δρόμο, εκατέρωθεν του οποίου βρέθηκαν οικίες, εργαστήρια, λαξευτά πηγάδια, με πληθώρα ευρημάτων. Στα βόρεια του οικισμού είναι ορατό τμήμα του ισοδομικού τείχους, που τον προστάτευε. Έξω από το τείχος (στα βόρεια) είναι ορατοί διάφοροι αρχαίοι λαξευτοί τάφοι.

Ελληνιστικό φυλάκιο «Φυλακές»

Το επιβλητικό ελληνιστικό φυλάκιο «Φυλακές» είναι έργο σύγχρονο με το οχυρό του Έμπολα. Αυτό λειτουργούσε ως φυλάκιο-φρουκτωρία, το οποίο ειδοποιούσε σε περίπτωση κινδύνου το μεγάλο οχυρό.

Ιερό Δήλιου Απόλλωνα - Χριστός της Ιερουσαλήμ

Πρόκειται για το πολιτικό και θρησκευτικό κέντρο της αρχαίας Καλύμνου. Εδώ υπήρχαν λατρευτικά και πολιτικά κτίρια, όπως ναοί του Απόλλωνα και του Ασκληπιείου, θέατρο, βουλευτήριο, γυμνάσιο

(γυμναστήριο), επιγραφές, αφιερώματα, αγάλματα θεών και ανδριάντες θνητών. Μάλιστα το έτος 2001 ανακαλύφθηκε αποθέτης, που περιείχε μεγάλο πλήθος σπασμένων μαρμάρινων αγαλμάτων, λόγω καταστροφής του Ιερού κατά τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες. Σήμερα στον ίδιο χώρο ο επισκέπτης μπορεί να δει μόνο τις δύο μεγάλες χριστιανικές εκκλησίες, του Χριστού της Ιερουσαλήμ και της Αγίας Σοφίας, οι οποίες ανεγέρθηκαν στον χώρο τον 5ο και 6ο μ. Χ. αιώνα αντίστοιχα.

Καστέλλι

Το Καστέλλι είναι ένα βυζαντινό οχυρό, κτισμένο πάνω στο βραχώδη λόφο του ακρωτηρίου Ασπροπουντάρι. Δημιουργήθηκε μέσα από τη ζωτική ανάγκη επιβίωσης του ακριτικού νησιού της Καλύμνου, αλλά και του Βυζαντινού Κράτους, από τις θαλάσσιες επιδρομές των Αράβων κατά τον 7ο μ. Χ. αιώνα. Τα πολλά ερείπια οικοδομημάτων, που υπάρχουν εντός των τειχών, δείχνουν, ότι το Καστέλλι αποτελούσε μικρό οχυρωμένο οικισμό. Η στρατηγική θέση του φαίνεται και από την οπτική επαφή, που αυτό έχει με τους σύγχρονους του οχυρωμένους οικισμούς της Γαλατιανής και του Αγίου Κωνσταντίνου. Το οχυρό πιθανόν κατοικούνταν έως και τον 10ο αιώνα.

Καστρί

Το Καστρί αποτελεί ένα μικρό αρχαίο οχυρό, στο οποίο πρέπει να κατέφευγαν οι κάτοικοι των γειτονικών περιοχών σε ώρα ανάγκης. Από τη θέση του μπορούσε να εποπτεύει τη γύρω περιοχή, κυρίως το θαλάσσιο χώρο και το λιμάνι του Εμπορείου. Από τη μελέτη της τειχοδομίας του τείχους και των πύργων του και τα δείγματα επιφανειακής κεραμικής το Καστρί χρονολογείται στα τέλη του 4ου - αρχές 3ου π. Χ. αιώνα. Τα οικοδομήματα του εσωτερικού του οχυρού διατηρούνται σε κατάσταση θεμελίων. Από αυτά ξεχωρίζει ένα στενόμακρο οικοδόμημα, το οποίο αποτελούσε ελαιοτριβείο.

Κάστρο Της Χρυσοχεριάς

Το Κάστρο της Χρυσοχεριάς κτίστηκε στα μέσα του 15ου αιώνα, στην περίοδο της κατοχής του νησιού από τους Ιππότες του Αγίου Ιωάννη. Στο εσωτερικό του είναι ορατά λίγα μόνο λείψανα από τα οικοδομήματα, που υπήρχαν, δύο εκκλησάκια, του Αγίου Γεωργίου και της Παναγίας της Χρυσοχέρας. Επί του ανατολικού τείχους υπάρχουν εντοιχισμένα τρία μαρμάρινα ιπποτικά οικόσημα. Σε απόσταση 65 μέτρων βορειοανατολικά του κάστρου σώζονται τρεις πετρόχτιστοι ανεμόμυλοι.

Μεγάλο Κάστρο της Χώρας

Πρόκειται για βυζαντινό κάστρο του 11ου αιώνα, που επισκευάστηκε και διευρύνθηκε στα τέλη του 15ου αιώνα, κατά την εποχή της Ιπποτοκρατίας (1309-1522 μ.Χ.), αποτελώντας το κατ' εξοχήν οικιστικό κέντρο του νησιού. Ο πυκνοδομημένος οικισμός του Κάστρου υπολογίζεται ότι μπορούσε να φιλοξενήσει γύρω στους 1000 - 1200 κατοίκους. Μέσα στο Κάστρο διατηρούνται σε καλή κατάσταση 10 μικρά εκκλησάκια της περιόδου 15ος - αρχές 16ου αιώνα.

Οχυρό Έμπολα – Ταξιάρχης Μιχαήλ

Το ελληνιστικό οχυρό στη θέση Έμπολας οικοδομήθηκε στα τέλη 4^{ου}-αρχές 3^{ου} π. Χ. Αιώνα. Το οχυρό αποσκοπούσε στην προστασία των κατοίκων της κοιλάδας, κατά τη διάρκεια επιδρομών. Κατά τον 6^ο μ.Χ. αιώνα κατασκευάστηκε στο βόρειο τμήμα του η επιβλητική παλαιοχριστιανική βασιλική του Ταξιάρχη, κτισμένη με οικοδομικό υλικό από το αρχαίο οχυρό. Μέσα στον 12^ο-13^ο αιώνα οικοδομήθηκε το εκκλησάκι του Ταξιάρχη στο νοτιοανατολικό τμήμα της παλαιοχριστιανικής εκκλησίας.

Παλαιοχριστιανικός Οικισμός Ελληνικά

Πρόκειται ίσως για τον καλύτερα διατηρημένο παλαιοχριστιανικό οικισμό του ελλαδικού χώρου, καθώς τα οικοδομήματα σώζονται σε εντυπωσιακή κατάσταση, μέχρι το ύψος της στέγης τους σε ορισμένες περιπτώσεις. Ο οικισμός περιλαμβάνει και έξι παλαιοχριστιανικές εκκλησίες. Στο δυτικό τμήμα του οικισμού βρίσκεται ο βυζαντινός ναός της Παναγίας Κυρα-Χωστής με θαυμάσιες τοιχογραφίες, οι οποίες χρονολογούνται από τον 11^ο μέχρι τον 14^ο αιώνα.

3. ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ-ΥΠΟΔΟΜΕΣ

3.1) ΑΕΡΟΠΟΡΙΚΕΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ

Το αεροδρόμιο της Καλύμνου εγκαινιάστηκε τον Αύγουστο του 2006. Αποτελεί ένα μεγαλόπνοο έργο που θα συμβάλει καθοριστικά στη τουριστική ανάπτυξη του νησιού. Κατά την διάρκεια του καλοκαιριού πραγματοποιούνται δέκα δρομολόγια την εβδομάδα. Η διάρκεια της πτήσης είναι μία ώρα απευθείας από το αεροδρόμιο Ελ. Βενιζέλος της Αθήνας, ενώ με ενδιάμεση στάση στην Αστυπάλαια διαρκεί μία ώρα και

σαράντα λεπτά. Όλες οι πτήσεις από Κάλυμνο προς Αθήνα είναι μέσω Αστυπάλαιας ενώ από Αθήνα προς Κάλυμνο είναι μέσω Αστυπάλαιας οι πέντε μεσημεριανές πτήσεις από τις συνολικά δέκα όλης της εβδομάδας.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟΥ:

Τοποθεσία: Άργος Καλύμνου

Γεωγραφικό πλάτος: 36° 57' 48.00'' North

Γεωγραφικό μήκος: 26° 56' 26.00'' East

Υψόμετρο Αεροδρομίου: 771.05 feet 234.9 m

Διεύθυνση διαδρόμου: 10/28

Μήκος διαδρόμου: 3723 x 261 feet 1135 x 80 meters

Επιφάνεια διαδρόμου: Άσφαλτος

PCN διαδρόμου: -

ILS: OXI

Περιορισμοί αεροδρομίου: Τοπικοί περιορισμοί πτήσεων

Κατηγορία πυρασφάλειας: Cat.-

Αριθμός τερματικών σταθμών: 1 (2000m2)

Αριθμός θέσεων αεροσκαφών: 15.000 m2

Τύποι αεροσκαφών: Dash 8-100 και ATR 42,37 και 50 θέσεων

Τακτικές αεροπορικές εταιρείες: Ολυμπιακές Αερογραμμές
Προορισμοί εσωτερικού: Αθήνα, Αστυπάλαια

3.2)ΘΑΛΑΣΣΙΕΣ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ

Εκδρομικά πλοiάρια:

Πλοiάρια συνδέουν τις Μυρτιές με τον Εμπορειό, το Σπήλαιο Κεφάλαι και τη Τέλενδο. Από τη Πόθια επίσης πολλά εκδρομικά πλοiάρια μεταφέρουν τους επισκέπτες στο εκπληκτικό Σπήλαιο Κεφάλαι. Πλοiάρια συνδέουν τις Μυρτιές με τον Εμπορειό, το Σπήλαιο Κεφάλαι και τη Τέλενδο. Από τη Πόθια επίσης πολλά εκδρομικά πλοiάρια μεταφέρουν τους επισκέπτες στο εκπληκτικό Σπήλαιο Κεφάλαι.

Πλοiά

Τα καλοκαίρια, 2 πλοiά / εβδομάδα συνδέουν τη Ν. Κάλυμνο με τη **Σάμο** (7½ ώρες), το **Αγαθονήσι** (6½ ώρες), τη **Πάτμο** (4 ώρες), την **Αστυπάλαια** (3½ ώρες), τους **Λειψούς** (3 ώρες) και τη **Λέρο** (2 ώρες).

Η **Κάλυμνος** και γενικά τα Δωδεκάνησα εξυπηρετούνται με πλοiά από το λιμάνι του Πειραιά. Στην **Κάλυμνο** ταξιδεύει κανείς με πλοiό και από τα γύρω νησιά των Δωδεκανήσων, τις Κυκλάδες και την Κρήτη με ενδιάμεσους σταθμούς.

Το ταξίδι στην **Κάλυμνο** μπορεί να γίνει με συμβατικό πλοiό φερρυ μποατ ή με τα νέα High speed ferries ανάλογα την ημέρα που θα ταξιδέψετε και την ναυτιλιακή εταιρεία που θα επιλέξετε.

Το ταξίδι για **Κάλυμνο**, αν γίνει με Normal ferry χρειάζεται περίπου 7-10 ώρες ενώ αν γίνει με High speed ferries 5.30-8.30 ώρες. Αυτό βέβαια εξαρτάται και σε πόσα νησιά ενδιάμεσα το πλοiό σας θα προσεγγίσει.

Τα δρομολόγια πλοiών Πειραιάς - **Κάλυμνος** είναι καθημερινά όλο το χρόνο και το Καλοκαίρι διπλασιάζονται ή πολλαπλασιάζονται ανάλογα με την περίοδο.

Οι εταιρείες που έχουν αναλάβει τα θαλάσσια δρομολόγια για το νησί της Καλύμνου είναι οι εξής:

Blue Star Ferries
Agoudimos Lines
G.A. Ferries

3.3) ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑ

3.3.1) ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Όταν ανέλαβε η σημερινή δημοτική αρχή (01-01-2003) η κατάσταση της δημοτικής συγκοινωνίας ήταν η εξής:

Δεν κυκλοφορούσε κανένα δημοτικό λεωφορείο , λόγω ακαταλληλότητας.

Η δημοτική συγκοινωνία διεξαγόταν με ενοικιαζόμενα οχήματα

Υπήρχε υστέρηση στα έσοδα

Διαχρονική εξέλιξη εσόδων από τη δημοτική συγκοινωνία

ΕΣΟΔΑ: 2003: 60.265 - 2006: 124.252 - 2007: 000 - 2008:
214.485

ΔΑΠΑΝΕΣ: 718.435

ΔΙΑΦΟΡΑ: μείον: 503.950

Όταν ανέλαβε η σημερινή δημοτική αρχή αντιμετώπισε το πρόβλημα της δημοτικής συγκοινωνίας ως εξής:

Άμεσες ενέργειες προκειμένου να υπάρξει δημοτική συγκοινωνία: προχωρήσαμε στην ενοικίαση λεωφορείων. Εξυπηρετήσαμε την συγκοινωνία του Βαθύ με την ενοικίαση λεωφορείου 50 θέσεων με οδηγό.

Αγορά νέων ιδιόκτητων λεωφορείων: η δημοτική αρχή πήρε την απόφαση για αγορά 4 νέων λεωφορείων (3 αστικού και 1 υπεραστικού τύπου). Η απόφαση αυτή συνάντησε μεγάλες αντιδράσεις αλλά χάριν στην επιμονή της δημοτικής αρχής η Κάλυμνος διαθέτει σήμερα 4 καινούργια λεωφορεία και μάλιστα αποπληρωμένα.

Εξορθολογισμός λειτουργίας της υπηρεσίας: υπήρξε άμεση ανάγκη να γίνουν διορθωτικές κινήσεις για να εξυπηρετείτε καλύτερα το επιβατηγό κοινό αφενός και να κλείσει η ψαλίδα μεταξύ εσόδων και δαπανών αφετέρου. , γινε αύξηση των δρομολογίων (κυρίως στις απομακρυσμένες και τουριστικές περιοχές) και καθιερώθηκαν νέες

γραμμές για να εξυπηρετηθούν περισσότερες συνοικίες και ομάδες πληθυσμού (π.χ ΑΜΕΑ και μαθητές). Προχωρήσαμε σε λελογισμένη αύξηση της τιμής των εισιτηρίων , σε περιορισμό της ελεύθερης χρήσης και συστηματικό έλεγχο των εισιτηρίων. Υπήρξε επίσης σημαντική αύξηση του μεταφορικού έργου.

3.3.2) ΠΑΡΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Σήμερα για τη διεξαγωγή της δημοτικής συγκοινωνίας διατίθενται:

1. Οχήματα

3 λεωφορεία αστικού τύπου ιδιόκτητα

1 λεωφορεία υπεραστικού τύπου ιδιόκτητο

1 λεωφορείο υπεραστικό 50 θέσεων για το Βαθύ, ενοικιαζόμενο.

2. Προσωπικό

6 μόνιμοι οδηγοί

9 μόνιμοι υπάλληλοι

Με τις σημερινές δυνατότητες η δημοτική συγκοινωνία κατά το έτος 2008 παρουσίασε τα παρακάτω αποτελέσματα:

Εξυπηρέτησε ικανοποιητικά όλες τις βασικές γραμμές (αστικές και υπεραστικές) με έμφαση στις τουριστικές περιοχές κατά τη θερινή περίοδο.

Πούλησε 177.300 εισιτήρια.

Εξυπηρέτησε δωρεάν την μεταφορά των μαθητών γυμνασίων και λυκείων και το τελευταίο τρίμηνο την δωρεάν μεταφορά των μαθητών του δημοτικού των περιοχών Βοθυνών και Βλυχαδιών.

Εξυπηρέτησε δωρεάν τη μεταφορά των ΑΜΕΑ.

Καθιέρωσε έκπτωση 50% επί της τιμής του εισιτηρίου για τους χαμηλοσυνταξιούχους.

Εξέδωσε ,σε περιορισμένο αριθμό, κάρτες δωρεάν μεταφοράς για ειδικές κατηγορίες συμπολιτών μας.

Παρά τη σημαντική βελτίωση τόσο στο παρεχόμενο έργο όσο και στο οικονομικό αποτέλεσμα η δημοτική συγκοινωνία , όπως εκτελείται σήμερα, παρουσιάζει τα παρακάτω προβλήματα:

Εξακολουθεί να είναι σοβαρά ελλειμματική , αφού για τον ισοσκελισμό εσόδων-εξόδων απαιτείται πολύ μεγάλη αύξηση των εισιτηρίων.

Αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα και θα αντιμετωπίσει σοβαρότερα στο μέλλον στις προσλήψεις συμβασιούχων οδηγών, λόγω των σχετικών νομοθετικών ρυθμίσεων.

Χρειάζεται περισσότερα οχήματα για να εξυπηρετήσει πλήρως όλες τις ανάγκες, σημερινές και μελλοντικές.

3.3.3) ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Για τη βελτίωση του παρεχόμενου συγκοινωνιακού έργου προτείνονται τα παρακάτω:

Πύκνωση δρομολογίων: προτείνεται η αύξηση των αστικών και υπεραστικών δρομολογίων ως προς τη συχνότητα, κυρίως κατά τους θερινούς μήνες.

Κυριακές και αργίες: προτείνεται η επαναφορά των δρομολογίων και τους χειμερινούς μήνες.

Νέα δρομολόγια: προτείνεται η εκτέλεση δρομολογίου πόλεως (Λαφάσι-Φλασκάς-Χώρα-Λιμεναρχείο-Λαφάσι) όλο το χρόνο. Επίσης προτείνεται η εκτέλεση δρομολογίου Πόθια-Βαθύ-Αργινώντα-Σκάλια-Εμπορειός-Μασούρι-Πόθια)

Εξυπηρέτηση κρουαζιερόπλοιου

Εξυπηρέτηση ημερόπλοιων

Προκειμένου να επιτευχθούν τα παραπάνω προκύπτουν τρεις εναλλακτικές λύσεις:

1^η λύση: η λύση αυτή προβλέπει

Την χρησιμοποίηση της υπάρχουσας υλικοτεχνικής υποδομής (λεωφορεία, συνεργείο κλπ) και του ανθρώπινου δυναμικού στο σύνολο του (6 οδηγοί, 9 υπάλληλοι).

Την παράλληλη ενοικίαση 2 οχημάτων 35 θέσεων και 1 για το Βαθύ και την διάθεση 6 οδηγών για τους 7 θερινούς μήνες και 3 οδηγών για τους 5 χειμερινούς μήνες.

Για τη λύση αυτή προβλέπονται τα παρακάτω οικονομικά αποτελέσματα:

έσοδα από εισιτήρια	260.000 €
Επιχορήγηση για μεταφορά μαθητών	40.000 €
Εσοδα από διαφημίσεις	50.000 €
Σύνολο εσόδων	350.000 €
Λειτουργικές δαπάνες	554.000 €
Δαπάνες ενοικίων και οδηγών (εκτός μονίμων)	226.000 €
Σύνολο δαπανών	780.000 €
ΔΙΑΦΟΡΑ	(-430.000 €)

1^η λύση: η λύση αυτή προβλέπει

Την χρησιμοποίηση της υπάρχουσας υλικοτεχνικής υποδομής (λεωφορεία, συνεργείο κλπ) και του ανθρώπινου δυναμικού στο σύνολο του (6 οδηγοί, 9 υπάλληλοι).

Την ενοικίαση 2 οχημάτων για τους 7 θερινούς μήνες και 1 για το Βαθύ

Την πρόσληψη 3 οδηγών για τους 5 χειμερινούς μήνες και 9 οδηγών για τους 6 θερινούς μήνες (πρόσληψη με σύμβαση ορισμένου χρόνου μέσω ΑΣΕΠ).

Για τη λύση αυτή προβλέπονται τα παρακάτω οικονομικά αποτελέσματα:

Εσοδα από εισιτήρια	60.000 €
Επιχορήγηση για μεταφορά μαθητών	40.000 €
Εσοδα από διαφημίσεις	50.000 €
Σύνολο εσόδων	350.000 €
Λειτουργικές δαπάνες	554.000 €
Δαπάνες ενοικίων λεωφορείων	134.000 €
Μισθοδοσία συμβασιούχων	172.000 €
Σύνολο δαπανών	860.000 €
ΔΙΑΦΟΡΑ	(-510.000 €)

2^η λύση: η λύση αυτή προβλέπει

Την χρησιμοποίηση της υπάρχουσας υλικοτεχνικής υποδομής (λεωφορεία, συνεργείο κλπ) και του ανθρώπινου δυναμικού στο σύνολο του (6 οδηγοί, 9 υπάλληλοι).

Την παράλληλη ενοικίαση 2 οχημάτων 35 θέσεων και 1 για το Βαθύ και την διάθεση 6 οδηγών για τους 7 θερινούς μήνες και 3 οδηγών για τους 5 χειμερινούς μήνες.

Για τη λύση αυτή προβλέπονται τα παρακάτω οικονομικά αποτελέσματα:

Εσοδα από εισιτήρια	260.000 €
Επιχορήγηση για μεταφορά μαθητών	40.000 €
Εσοδα από διαφημίσεις	50.000 €
Σύνολο εσόδων	350.000 €
Λειτουργικές δαπάνες	54.000 €
Δαπάνες ενοικίων και οδηγών (εκτός μονίμων)	226.000 €
Σύνολο δαπανών	780.000 €
ΔΙΑΦΟΡΑ	(-430.000 €)

3^η λύση: η λύση αυτή προβλέπει

Την ανάθεση του μεταφορικού έργου σε ιδιώτη, ο οποίος θα διαθέσει 2 οχήματα για 7 θερινούς μήνες, 7 οδηγούς για τους 5 χειμερινούς μήνες και 12 οδηγούς για 7 θερινούς μήνες.

Την συνέχιση ενοικίασης του λεωφορείου του Βαθύ.

Την παράλληλη χρησιμοποίηση των λεωφορείων του Δήμου χωρίς οδηγούς.

Την πλήρη εποπτεία των παρεχόμενων υπηρεσιών από τον Δήμο με τη χρησιμοποίηση 3 υπαλλήλων της υπηρεσίας.

Για τη λύση αυτή προβλέπονται τα παρακάτω οικονομικά αποτελέσματα:

Εσοδα από εισιτήρια	260.000 €
Επιχορήγηση για μεταφορά μαθητών	40.000 €
Εσοδα από διαφημίσεις	50.000 €
Σύνολο εσόδων	350.000 €

Λειτουργικές δαπάνες	237.000 €
Δαπάνες ενοικίων και οδηγών (εκτός μονίμων)	396.000 €
Σύνολο δαπανών	633.000 €
ΔΙΑΦΟΡΑ	(-283.000 €)
<p>Όσον αφορά τα έσοδα από τη δημοτική συγκοινωνία και ανεξαρτήτως της λύσης που θα επιλεγεί τελικά η δημοτική αρχή προτείνει:</p> <p>Την δωρεάν μεταφορά όλων των Καλυμνίων με την έκδοση ειδικής κάρτας.</p> <p>Την μεταφορά των τουριστών με εισιτήριο.</p> <p>Την καθιέρωση ειδικού δυνητικού τέλους 3 €μηνιαίως, που θα εισπράττεται με τους λογαριασμούς της ΔΕΥΑΚ</p> <p>Εάν εφαρμοσθεί η πρόταση αυτή θα προκύψουν τα παρακάτω οικονομικά αποτελέσματα:</p>	
1 ^η λύση	
Εσοδα	480.000
Δαπάνες	860.000
Διαφορά	(-380.000)
Οφελος Δήμου	130.000 €
2 ^η λύση	
Εσοδα	480.000
Δαπάνες	780.000
Διαφορά	(-300.000)
Οφελος Δήμου	130.000 €
3 ^η λύση	
Εσοδα	480.000
Δαπάνες	630.000
Διαφορά	(-150.000)
Οφελος Δήμου	130.000 €
Ανάλυση εσόδων	
Από εισιτήρια	100.000 €
Από διαφημίσεις	50.000 €
Από μεταφορά μαθητών	40.000 €
Από τέλος (8.000 παροχέςΧ3€Χ12)	288.000 €
Σύνολο εσόδων	78.000 €

3.3.4) ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από τις παραπάνω προτάσεις η δημοτική πλειοψηφία προτείνει την υιοθέτηση της τρίτης λύσης σε συνδυασμό με την καθιέρωση του ειδικού τέλους. Με την εφαρμογή της πρότασης αυτής θα προκύψουν τα παρακάτω ευεργετικά αποτελέσματα:

- 1) Διασφάλιση της βιωσιμότητας της δημοτικής συγκοινωνίας.
- 2) Καλύτερη εξυπηρέτηση του επιβατικού κοινού.
- 3) Δημιουργία 12 νέων θέσεων εργασίας.
- 4) Βελτίωση συνθηκών εργασίας των εργαζομένων.
- 5) Οικονομική ελάφρυνση των κατώτερων οικονομικά στρωμάτων.
- 6) Διαφήμιση του νησιού μας στους επισκέπτες με την εξυπηρέτηση των ημερόπλοιων.
- 7) Συμβάλλει στην βελτίωση της κυκλοφορίας.
- 8) Η δημοτική αρχή ελπίζει ότι στο άμεσο μέλλον τα έσοδα από την επιβολή του δημοτικού τέλους θα επιστρέψουν σε ντόπιους επιχειρηματίες, οι οποίοι θα θελήσουν να αναλάβουν το έργο της δημοτικής συγκοινωνίας.

3.4) ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Ο ανώτερος αριθμός αστεριών που συναντάμε στην Κάλυμνο είναι τα τρία αστέρια όπως επίσης έχουμε και ξενοδοχεία δύο αστεριών.

Ξενοδοχεία τριών αστερών:

Dream Hotel:

Στην περιοχή Καμάρι στο νησί της Καλύμνου βρίσκεται το 3 αστερών Ξενοδοχείο Dream, σε απόσταση, μόλις 500 μέτρα από το λιμάνι.

Plaza Hotel:

Το Ξενοδοχείο Plaza βρίσκεται στην περιοχή Μασούρι, κοντά στην θάλασσα.

Kantouni Beach Hotel:

Στην περιοχή Καντούνι, δίπλα στην παραλία.

Delfini Hotel:

Από το Λιμάνι:2km, Από το Νοσοκομείο:2km

Elies Hotel:

Το Hotel Elies παραμένει απλό άνετο και εύκολα προσβάσιμο, είναι το μεγαλύτερο στην Κάλυμνο χτισμένο μεσα σε ενα κήπο μόλις 100μ απο το κέντρο του χωριού Πανορμος.

Kalydna Island Hotel:

Το Kalydna Island Hotel, βρίσκεται στην τουριστική περιοχή του Καντουνιού στην Κάλυμνο πολύ κοντά στη θάλασσα. Είναι χτισμένο με αιγαιοπελαγίτικη αρχιτεκτονική γύρω από μια μεγάλη πισίνα και μέσα σε πανέμορφο κήπο.

Ξενοδοχεία δύο αστέρων είναι τα εξής:

Oasis hotel:

Βρίσκεται στην περιοχή Μασσούρι και 2 χιλιόμετρα μακριά από την παραλία της περιοχής. Διαθέτει πάρκινγκ, κήπο και πισίνα.

ATLANTIS:

Πρόκειται για ένα οικογενειακό ξενοδοχείο με δεκαοκτώ δωμάτια και θέα στην θάλασσα.

CONTINENTAL:

Στην περιοχή Μασσούρι και οκτώ χιλιόμετρα από το λιμάνι της Καλύμνου βρίσκεται το ξενοδοχείο CONTINENTAL, που λειτουργεί από τις αρχές Μαΐου μέχρι τα τέλη Οκτώβρη.

AFRODITI HOTEL:

Βρίσκεται οκτώ χιλιόμετρα από το λιμάνι της Καλύμνου και επτά χιλιόμετρα μακριά από το Νοσοκομείο.

Philoxenia Hotel:

Βρίσκεται στην περιοχή Μασσούρι και λίγα λεπτά μακριά από την παραλία.

KAMARI HOTEL:

Τοποθετείται στην περιοχή Καμάρι Πανόρμου και απέχει τετρακόσια μέτρα από το λιμάνι. Λειτουργεί από τον Απριλη μέχρι τα τέλη Οκτώβρη.

Myrsina Hotel:

Βρίσκεται στην περιοχή Μυρτιές και διαθέτει σαράντα δωμάτια.

PANORAMA HOTEL:

Είναι οικογενειακό ξενοδοχείο και διαθέτει δεκατέσσερα δωμάτια. Έχει θέα στο λιμάνι της Καλύμνου.

CHRISTINA HOTEL:

Διαθέτει γκαράζ, κήπο και πανοραμική θέα στην θάλασσα.

EVANIK HOTEL:

Στο κέντρο του νησιού λειτουργεί το ξενοδοχείο EVANIK όλη την διάρκεια του χρόνου.

NEFELI HOTEL:

Βρίσκεται στην περιοχή Μυρτιές, δέκα χιλιόμετρα από το λιμάνι και πενήντα μέτρα από την παραλία.

PORTO POTHIA HOTEL:

Διαθέτει είκοσι δωμάτια από τα οποία τα δώδεκα είναι bed and breakfast και τα υπόλοιπα οκτώ είναι studios.

THEODORIDIS HOTEL:

Βρίσκεται στην περιοχή Μασσούρι και πολύ κοντά στην παραλία.

ARCHONTIKO HOTEL:

Βρίσκεται στην περιοχή Πόθεια δίπλα στο λιμάνι και προσφέρει μονοδική θέα της μαρίνας και της θάλασσας.

4.ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ

4.1) ΓΕΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Το νησί της Καλύμνου, είναι κατά 70% ορεινοί όγκοι και κατοικήσιμο είναι μόνο το 30% που αποτελεί μια κοιλάδα ξεκινώντας από το λιμάνι. Η μοναδική εύφορη περιοχή του νησιού είναι ο Βαθύς όπου εκεί υπάρχουν πορτοκαλεώνες και περιβόλια.

Ένα από τα μεγάλα μειονεκτήματα του νησιού είναι η έλλειψη πόσιμου νερού. Οι κάτοικοι αναγκάζονται να παίρνουν νερό από την περιοχή Πηγάδια, όπου εκεί βρίσκεται η μόνη εκμεταλλεύσιμη πηγή νερού. Υπάρχουν επαγγελματίες με βυτία που εφοδιάζουν με νερό τις οικογένειες ανά τακτικά χρονικά διαστήματα. Έχουν ειπωθεί πολλά γιαυτό το πρόβλημα και έχουν γίνει πολλές προτάσεις, χωρίς όμως καμία να υλοποιηθεί. Παρακάτω θα αναλύσουμε μερικές από αυτές καθώς το νερό είναι από τους πιο σημαντικούς παράγοντες τουρισμού.

Το νερό του νησιού που παρέχεται μέσα από το υδρευτικό σύστημα, εμπεριέχει μεγάλη ποσότητα άλατος και αυξημένες ποσότητες μετάλλων, ώστε να θεωρείται ακατάλληλο για κατανάλωση. Ακόμα και το πόσιμο νερό από τα Πηγάδια δεν είναι αρκετά καλής ποιότητας, με αποτέλεσμα να έχουμε στο νησί μεγάλο ποσοστό εμφάνισης νεφρικών παθήσεων.

Στις αρχές της δεκαετίας του 90, βρέθηκε νερό στην περιοχή του Φλασκά. Σύμφωνα με τις μελέτες, το κοιτάγμα ήταν πολύ πλούσιο αλλά η εκμετάλευση του ήταν ασύμφορη. Έγιναν κάποιες εργασίες εκεί για 6 μήνες από τον Δήμο και η πηγή έχει εγκαταλειφθεί μέχρι και σήμερα. Ασκήθηκε πίεση από τους κατοίκους για σωστή εκμετάλευση της πηγής χωρίς όμως αποτέλεσμα.

Μια από τις λύσεις που πρότεινε ο Δήμος, ήταν η υδραγώγηση της Καλύμνου μέσω του γειτονικού νησιού της Κω. Αυτό θα πραγματοποιούνταν με υποθαλάσσιους αγωγούς που θα μετέφεραν το πόσιμο νερό στο νησί. Ένα τέτοιο έργο θα ήταν δαπανηρό, παρά την μικρή απόσταση που χωρίζει τα δύο νησιά και αυτή είναι έξι ναυτικά μίλια. Το έργο έμεινε στα χαρτιά αλλά υπάρχει ελπίδα πραγματοποίησης του στο μέλλον, σε συνεργασία με τον Δήμο της Κω.

Η έλλειψη νερού σε τουριστικά αναπτυγμένες περιοχές θεωρείται ανεπίτρεπτη και δίνει μια αίσθηση τριτοκοσμικότητας στους επισκέπτες. Το πρόβλημα αυτό είναι από τα πιο άμεσα και αναγκαία να βρεθεί λύση ώστε η Κάλυμνος να εξελιχθεί τουριστικά και να δώσει την αίσθηση της άνεσης και της ασφάλειας στους τουρίστες.

Έχουν γίνει προσπάθειες τα τελευταία χρόνια, με την ολοκλήρωση του αεροδρομίου, την δημοτική ενίσχυση με έργα και υποδομές αλλά προβλήματα υπάρχουν και είναι αρκετά. Ο τουρισμός αυτά τα χρόνια περνάει μια γενικευμένη κρίση που μπορούμε να την δούμε σε όλες τις πτυχές της. Το αεροδρόμιο έχει ελλειπή δρομολόγια που δεν καλύπτουν τις βασικές ανάγκες μετακίνησης των τουριστών. Τα δρομολόγια αυτά κυμαίνονται στο ένα κάθε δεκαπενθήμερο ενώ στις περιόδους αιχμής ένα την εβδομάδα ενώ δεν έχει γίνει ακόμα αναγνώριση του αεροδρομίου σαν διεθνές.

Όσο αφορά τα δρομολόγια των πλοίων, αν λάβουμε υπόψη τα παλαιότερα χρόνια, μειονεκτούμε και εδώ, αφού πραγματοποιούνται τρεις φορές την εβδομάδα δρομολόγια από και προς τον Πειραιά, με σκέψη του Κράτους να κυριχτεί το νησί άγωνα γραμμή.

Έχει γίνει τα τελευταία χρόνια μια προσπάθεια συγκεκριμενοποίησης των μορφών τουρισμού που απασχολεί το νησί και αυτό είναι ένα βήμα συγκέντρωσης των πόρων σ' αυτά τα είδη τουρισμού. Ο παραδοσιακός τουρισμός όλων των νησιών του Αιγαίου που προσφέρει καλό κλίμα με ήλιο και παραλίες, παρουσιάζει αρκετά προβλήματα στο νησί λόγω σύγκρισης με τα γειτονικά νησιά της Κω και της Ρόδου που συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο μέρος των τουριστών. Οπότε θα ήταν θετικό η Κάλυμνος να δώσει κάτι διαφορετικό, το οποίο οι άλλοι προορισμοί αδυνατούν να δώσουν και αυτό είναι οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού (αναρίχηση, καταδύσεις).

Ένα άλλο βασικό πρόβλημα είναι η έλλειψη ενός ικανοποιητικού οδικού δικτύου και πεζόδρομων. Στο νησί δεν υπάρχει σχέδιο πόλεως, με

αποτέλεσμα οι δρόμοι να έχουν διαφορετική μορφολογία μέσα σε λίγα μέτρα.Πεζόδρομοι υπάρχουν μόνο στην Αγορά και στην περιοχή του λιμανιού .Λόγω της περιορισμένης εδαφικής έκτασης θα ήταν δύσκολο να εξαλειφθεί άμεσα αυτό το πρόβλημα.Δεν υπάρχουν αρκετές πινακίδες, με αποτέλεσμα πολλοί τουρίστες να μην βρίσκουν αρκετά αξιοθέατα και περιοχές.Λειτουργούν τρία καταστήματα ενοικίασης οχημάτων και τα λεωφορεία του δήμου.

Υπάρχει ανομοιογένεια στην δομή των κτιρίων ώστε το νησί να μην θεωρείτε παραδοσιακό.Η διαφορά χρωμάτων και αρχιτεκτονικής δεν δίνει στον τουρίστα την αίσθηση του γραφικού τοπίου, καθώς πολλά άλλα νησιά έχουν καθιερώσει το λευκό σαν χρώμα, η Κάλυμνος υστερεί σε αυτό.Σε συνδυασμό με την ολοένα αυξανόμενη χρησιμοποίηση αυτοκινήτων , δημιουργείτε θόρυβος και καυσαέρια,πράγμα πρωτόγνωρο για τα πληθυσμιακά δεδομένα του νησιού.

Δεν υπάρχει επαρκής εκμετάλευση των σπήλαιων και των παραλιών και δεν γίνονται εγκαταστάσεις όπως καντίνες και κέντρα νυχτερινής διασκέδασης.

Αυτά είναι τα κυριότερα προβλήματα στην τουριστική προσφορά της Καλύμνου από την εν τω βάθος διερεύνηση του νησιού.Παρακάτω περιγράφονται όλα τα γενικευμένα προβλήματα μαζί με διάφορους οικονομικούς παράγοντες.

Η Χαμηλή ανταγωνιστικότητα του τουρισμού στην Κάλυμνο, οι ελλείψεις σε βασικές υποδομές, οι ανεπαρκείς συγκοινωνιακές συνδέσεις, η πολύπλοκη και χρονοβόρα γραφειοκρατία, αλλά και οι υψηλές και ασταθείς, όπως χαρακτηρίζονται από τους τουρίστες, τιμές του τουριστικού προϊόντος, συνθέτουν το «παζλ» των προβλημάτων που αντιμετωπίζει ο τουρισμός.

Μερικά από τα σημαντικότερα προβλήματα είναι:

Ο υψηλός βαθμός εποχικότητας που επιδρά στο κόστος και στην ποιότητα του τουριστικού προϊόντος.

Το χαμηλό ποιοτικό κέντρο βάρους του προϊόντος (καταλύματα, υπηρεσίες κ.ά.)

-Οι τιμές του τουριστικού προϊόντος γίνονται αντιληπτές από τους τουρίστες ως πολύ υψηλές και ασταθείς.

Οι προβληματικές και ελλιπείς μεταφορικές διασυνδέσεις.

Οι ελλιπείς υπηρεσίες από υποστηρικτικούς φορείς (προσωπικό αεροδρομίων, οδηγοί ταξί κ.ά.)

- Δεν αξιοποιήθηκε το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για το μοναδικό φυσικό και πολιτιστικό πλούτο που διαθέτει η Κάλυμνος. Στο παρελθόν η ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού ήταν ευκαιριακή.

Οι ελλιπείς υποδομές και πληροφοριακές ενδείξεις (σήμανση).

Οι ανεπαρκείς συγκοινωνιακές διασυνδέσεις (πλοία και αεροπλάνα).

- Ελλείψεις σε βασικές υποδομές (ανεπάρκεια ηλεκτρικού ρεύματος και νερού, προβλήματα στη διαχείριση στερεών αποβλήτων και λυμάτων, μη ολοκληρωμένα συγκοινωνιακά έργα κ.ά.).

- Έλλειψη οργανωμένων υποδομών φιλοξενίας σε εισόδους αρχαιολογικών χώρων και μουσείων. Λειτουργούν καντίνες ή μικρο-καταστήματα πώλησης αναμνηστικών αντικειμένων, στεγαζόμενα σε πρόχειρες κατασκευές από λαμαρίνα ή παλαιά τροχόσπιτα, προκαλώντας

μια δυσάρεστη αντίθεση στην εικόνα των χώρων που επισκέπτονται οι τουρίστες.

- Έλλειψη εγκαταστάσεων αποχέτευσης λυμάτων πούλμαν και σκαφών με αποτέλεσμα την απόρριψη τους κατά τρόπο ανεξέλεγκτο και οπουδήποτε σε νυχτερινές ώρες.

- Η περιφερειακή ανάπτυξη συνδέεται άμεσα με την προσβασιμότητα και τις συγκοινωνιακές υποδομές και υπηρεσίες και η χώρα μας παρουσιάζει σημαντικές αποκλίσεις από περιοχή σε περιοχή.

4.2) ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

- Παρά την ύπαρξη των αναπτυξιακών κινήτρων για τη βελτίωση των προσφερομένων υπηρεσιών ανωδομής, οι γραφειοκρατικές διαδικασίες και διατυπώσεις αναιρούν τα οφέλη που μπορούν να προκύψουν.

- Η περιφερειακή οργάνωση του τουρισμού παρότι αποτέλεσε αντικείμενο διάφορων νομοθετικών ρυθμίσεων, μέχρι στιγμής δεν έχει διαμορφωθεί σε ένα αποτελεσματικό και λειτουργικό οργανωτικό σχήμα που να συνδέει το κέντρο με την περιφέρεια ως διοικητική μονάδα και την περιφέρεια με τον νομό και τις επαρχίες.

- Ανεπαρκείς μαρίνες, λιμάνια και καταφύγια για την εξυπηρέτηση της τουριστικής ζήτησης του θαλασσιού τουρισμού.

- Έλλειψη έργων υποστηρικτικής υποδομής στους λιμένες και τις μαρίνες.

- Τα προγράμματα του ΚΠΣ δεν συνέβαλαν ικανοποιητικά προς την κατεύθυνση της ορθολογικής ανάπτυξης των θεματικών μορφών τουρισμού. Ενδεικτικά σημειώνεται ότι:

- Με το πρόγραμμα leader χρηματοδοτήθηκαν καταλύματα που αποτελούν απλώς μικρογραφία (και συνήθως κακέκτυπα) των καταλυμάτων που επιδοτούνται από τον αναπτυξιακό νόμο.

- Οι δυνατότητες συγχρηματοδότησης δράσεων προβολής θεματικών μορφών τουρισμού που υπάρχουν στο ΕΠΑΝ-Μέτρο 5.3 έμειναν, δυστυχώς, ανεκμετάλλευτες με αποτέλεσμα όχι μόνο να μην υπάρξουν ουσιαστικές παρεμβάσεις αλλά και να μην απορροφηθούν πόροι.

- Έλλειψη πιστοποίησης..

Επενδύσεις:

- Ελλιπής πληροφόρηση για την τουριστική κίνηση (στατιστικά στοιχεία που δεν συλλέγονται και δεν αξιοποιούνται έγκαιρα).

- Πολύπλοκη και χρονοβόρα γραφειοκρατία με εμπλοκή πολλών φορέων στις διαδικασίες και αμέτοχη στάση τους.

- Χαμηλό επίπεδο και περιορισμένο ενδιαφέρον για την αξιοποίηση νέων τεχνολογιών.

- Το συνολικό πακέτο των τουριστικών υπηρεσιών επιβαρύνεται από μια σειρά από φόρους και τέλη που συνιστούν στην ουσία και αυτά φορολογία, αφού έχουν απολέσει εδώ και χρόνια τον χαρακτήρα της ανταποδοτικότητας, δημιουργώντας ένα υψηλό δείκτη φορολογικών επιβαρύνσεων σε σχέση με τις ανταγωνίστριες χώρες:

Άμεσοι και έμμεσοι φόροι:

- Αύξηση του συντελεστή ΦΠΑ στο 9% στη διαμονή, ενώ στην Πορτογαλία, Κύπρο, Μάλτα είναι 5%, στη Γαλλία 5,5% και στην Ισπανία 7%.

- Φόροι επί των ακινήτων για τα γήπεδα και τα κτίρια των ξενοδοχείων.

- Φόρος εισοδήματος των επιχειρήσεων σε υψηλότερα ποσοστά από τις ανταγωνίστριες χώρες.

- Ειδικοί φόροι κατανάλωσης (καύσιμα, τσιγάρα, ποτά).

- Εισφορές υπέρ τρίτων (Εργατική Εστία, ΛΑΕΚ κ.ά.)

- Εισφορές στα ασφαλιστικά ταμεία και επιμελητήρια.

Τέλη

- Τέλος 2% επί των εσόδων των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων υπέρ των ΟΤΑ.

- Τέλη φωτισμού και καθαριότητας που καθορίζονται σε ετήσια βάση για τις εποχιακές επιχειρήσεις.

- Τιμολόγια κατανάλωσης ύδατος και ηλεκτρικής ενέργειας.

- Παράβολα για την έκδοση των πάσης φύσεως αδειών (σήμα λειτουργίας, άδειες καταστημάτων, κολυμβητικών δεξαμενών κ.ά.)

- Μίσθωμα απλής χρήσης αιγιαλού.

5.ΕΝΝΑΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

5.1) ΚΑΤΑΔΥΣΕΙΣ

Η **αυτόνομη κατάδυση** είναι μια πολύ ενδιαφέρουσα δραστηριότητα η οποία όμως **απαγορεύεται σχεδόν σε όλη την Ελλάδα** για λόγους προστασίας των αρχαιολογικών θησαυρών. Υπάρχουν όμως κάποιες **αποδεδειγμένες περιοχές** εκ των οποίων η **μεγαλύτερη, μήκους 12 χιλιομέτρων ακτογραμμής, βρίσκεται στην Κάλυμνο**. Σε αυτήν την αποδεδειγμένη περιοχή μπορείτε να καταδυθείτε αφού πρώτα

επικοινωνήσετε με ένα **καταδυτικό κέντρο** ή και μόνοι σας αν έχετε τις **κατάλληλες γνώσεις και εξοπλισμό**. Στην Κάλυμνο, οι περιοχές για κατάδυση είναι οι παρακάτω:

Η περιοχή **Θέρμα – Πιθάρι** μήκους **12 χιλιομέτρων ακτογραμμής**.

Το **Καταδυτικό Πάρκο**, το πρώτο στην Ελλάδα.

Δύο **σπογγοκαλλιέργειες**, η μία στο **Καστέλλι** και η άλλη στο **Καμπί**.

Η περιοχή **Διαπόρι** της Λέρου η οποία είναι από την πλευρά της Καλύμνου και είναι **εύκολα προσβάσιμη**.

Επίσης στο νησί λειτουργεί η **δημόσια καταδυτική σχολή Καλύμνου**, η μόνη επίσημη σχολή του είδους της στην Ελλάδα.

Τι είναι η βουτιά με Σκανταλόπετρα.

Η σκανταλόπετρα είναι ένα κομμάτι πέτρας, συνήθως μάρμαρο η γρανίτης, με στρογγυλεμένες γωνίες και υδροδυναμικό σχήμα, βάρους από 8-14 κιλά, το οποίο χρησιμοποιούσαν οι σφουγγαράδες από την αρχαιότητα μέχρι πριν από λίγα χρόνια, σαν βοηθητικό εργαλείο στις καταδύσεις τους.

Στην μιά της άκρη υπάρχει μιά τρύπα στην οποία είναι δεμένο ένα μακρύ σχοινί που ξετυλίγεται από την βάρκα κατά την κατάδυση και ξαναμαζεύεται κατά την ανάδυση. Σ' αυτήν είναι περασμένο και ένα μικρό σχοινί με μιά θηλειά, την οποία περνά στον καρπό του ο σφουγγαράς, για να μπορεί να ελευθερώνει τα χέρια του χωρίς να χαθεί η σκανταλόπετρα και η σύνδεσή του με την βάρκα.

Μέχρι την δεκαετία του 1960, αρκετοί σφουγγαράδες χρησιμοποιούσαν την πανάρχαια μέθοδο κατάδυσης με σκανταλόπετρα.

- Ο γυμνός δύτης βουτούσε από την βάρκα κρατώντας την σκανταλόπετρα με τα δύο του χέρια και τον ένα καρπό περασμένο στην θηλειά.
- Στην διάρκεια της κατάδυσης χρησιμοποιούσε την σκανταλόπετρα σαν βάρος για να καταδύεται γρήγορα, σαν πηδάλιο για να αλλάζει κατεύθυνση και σαν φρένο για να επιταχύνει η να επιβραδύνει τον ρυθμό κατάδυσης.
- Όταν έφτανε στον βυθό, ελευθέρωνε τα χέρια του για να μαζέψει τα σφουγγάρια και όταν τελείωνε την δουλειά του έδινε το σχετικό σήμα στον βοηθό πάνω στη βάρκα, με το σκοινί που ήταν δεμένο στην σκανταλόπετρα.
- Τότε ο βοηθός, τραβώντας το σκοινί, ανέβαζε στην επιφάνεια τον σφουγγαρά που στηριζόταν στο σκοινί η και με τα πόδια του πάνω στην σκανταλόπετρα.

Όπως φαίνεται από αυτή τη μικρή περιγραφή η σκανταλόπετρα έχει πολλαπλό ρόλο. Είναι το αντίστοιχο των σημερινών βαρών που

χρησιμοποιούνται στις καταδύσεις αλλά ταυτόχρονα είναι πηδάλιο, φρένο και βάση στήριξης κατά την ανάδυση. Ενώ το σχοινί που είναι δεμένη, εκτός των άλλων, είναι το μέσο επικοινωνίας με την βάρκα.

Η μέθοδος της κατάδυσης με σκανταλόπετρα έχει ιστορία χιλιάδων χρόνων. Ακριβώς γι'αυτό τον λόγο έφτασε σε μέγιστα επίπεδα τελειότητας και μέγιστα επίπεδα ασφάλειας.

Το γεγονός ότι είναι μιά σκληρή δουλειά αλλά και η βιομηχανοποίηση των καταδύσεων, οδήγησαν την κατάδυση με σκανταλόπετρα σε πλήρη εξαφάνιση.

Σχετικά με την κατάδυση, που αποτελεί, όπως επισημαίνει ο δήμαρχος, «αναπόσπαστο κομμάτι της φυσιογνωμίας του νησιού αλλά και της ιδιοσυγκρασίας των Καλύμνιων, έχουμε επιδιώξει τη δημιουργική σύνδεση της πλούσιας παράδοσης του παρελθόντος των καταδύσεων με τη σύγχρονη εποχή». Έτσι, έχει θεσμοθετηθεί η διεξαγωγή ετήσιου Διεθνούς Καταδυτικού Φεστιβάλ Καλύμνου, από το 2004. Έχουν ήδη διεξαχθεί 4 καταδυτικά φεστιβάλ με πλούσιες συμμετοχές από χώρες του εξωτερικού καθώς και έντονο ενδιαφέρον και δραστηριοποίηση των ντόπιων που ήδη ασχολούνται με την κατάδυση είτε επιθυμούν να τη γνωρίσουν ως спор. Στο πλαίσιο αυτό πραγματοποιούνται αλλά και στηρίζονται από τον Δήμο μας καταδυτικές εκδηλώσεις που γίνονται από διάφορους τοπικούς φορείς. «Στηρίζουμε - στον βαθμό που είναι εφικτό- και με τις απαραίτητες παρεμβάσεις προς τους αρμόδιους φορείς, όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο, τη λειτουργία της Κρατικής Σχολής Δυτών Καλύμνου, η οποία είναι η μόνη επίσημα αναγνωρισμένη σχολή στην Ελλάδα στον τομέα αυτό.

Επίσης υπάρχει έμπρακτη υποστήριξη ιδιωτών για την ίδρυση και λειτουργία καταδυτικών κέντρων», τονίζει ο κ. Ρούσσο. Σε άμεση συνάρτηση με την προώθηση της κατάδυσης βρίσκεται η δημιουργία Υποθαλάσσιου Πάρκου η οποία είναι ήδη σε εξέλιξη και θα ανοίξει ακόμα μεγαλύτερες προοπτικές για την ανάπτυξη συναφών δραστηριοτήτων και συγκέντρωση ακόμα μεγαλύτερου ενδιαφέροντος από τους επισκέπτες του νησιού. «Σε κάθε ευκαιρία προβάλλεται έντυπα και ηλεκτρονικά ο υποθαλάσσιος πλούτος του νησιού μας είτε με παραγωγές τηλεοπτικού υλικού από τον Δήμο μας, είτε σε συνεργασία με ελληνικά και ξένα τηλεοπτικά δίκτυα που δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον», υπογραμμίζει ο δήμαρχος Καλυμνίων. Οι διακοπές με δράση κερδίζουν συνεχώς έδαφος στις προτιμήσεις των τουριστών και, κυρίως, των ξένων.

«Κατά τη διοργάνωση των φεστιβάλ είναι εμφανής αυτή η διαφορά, αφού η συμμετοχή ξένων είναι υπερπολλαπλάσια των Ελλήνων» λέει ο κ. Ρούσσο. Η ανταπόκριση της τοπικής κοινωνίας σε

αυτήν την πρωτοβουλία, όπως ήταν φυσικό, πέρασε από διάφορα στάδια. Στην αρχή καχυποψία, στη συνέχεια αμφισβήτηση για τα οφέλη που θα φέρουν στο νησί αυτές οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, τώρα πλέον αποδοχή, αφού κάθε χρόνο αυξάνεται η τουριστική κίνηση και επιμηκύνεται η τουριστική περίοδος, προς όφελος της τοπικής οικονομίας. «Πλέον ο επισκέπτης με την τρέλα των “extreme” έγινε απαραίτητος», λέει χαμογελώντας ο κ. Ρούσσο. «Για τους απανταχού λάτρεις αυτών των σπορ, η Κάλυμνος αποτελεί συνειδητή επιλογή για τις διακοπές τους. Αν για παράδειγμα είσαι αναρριχητής η επίσκεψη στην Κάλυμνο αποτελεί “must”». Οφέλη, βεβαίως, υπάρχουν και για τους επισκέπτες οι οποίοι έχουν την ευκαιρία μέσα από τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού να βιώσουν μοναδικές και πρωτόγνωρες εμπειρίες, να γνωρίσουν την, άγνωστη για πολλούς, Κάλυμνο: τα βραχώδη βουνά, την καταπληκτική θέα, τους μυστηριώδεις βυθούς, το αναλλοίωτο φυσικό περιβάλλον, τις παραδόσεις του τόπου, δημιουργικά συνυφασμένες με τον σύγχρονο τρόπο ζωής, κι ακόμη σημαντικά ιστορικά και πολιτιστικά μνημεία σε απομακρυσμένες περιοχές.

Ο Δήμος φροντίζει, ώστε η Κάλυμνος να διαθέτει όσο γίνεται καλύτερες υποδομές για να μένουν ντόπιοι και ξένοι ευχαριστημένοι. Λέει ο κ. Ρούσσο: «Έχουμε κάνει σημαντικό έργο στον τομέα της βελτίωσης του οδικού μας δικτύου, ασφαλτοστρώνοντας εξ αρχής σχεδόν όλους τους κεντρικούς και περιφερειακούς οδικούς άξονες του νησιού μας. Έχουμε ολοκληρώσει μεγάλα έργα όπως ο βιολογικός καθαρισμός - που ήδη βρίσκεται σε λειτουργία- και είμαστε στην πορεία της δημιουργίας σύγχρονου χώρου υγειονομικής ταφής απορριμμάτων. Αντιμετωπίζουμε το πρόβλημα της λειψυδρίας, προτού αυτό ενταθεί, με αφαλατώσεις σε διάφορες περιοχές του νησιού μας και με αναβάθμιση του δικτύου ύδρευσης. Έχουμε επιτύχει την ένταξη της Κάλυμνου ως περιφερειακού κέντρου στον γενικό χωροταξικό σχεδιασμό, επιδιώκουμε την ένταξή μας στο ειδικό χωροταξικό σχέδιο που αφορά τον Τουρισμό και βρισκόμαστε σε διαδικασία εκπόνησης τοπικού χωροταξικού σχεδίου, που θα καθορίσει τις χρήσεις γης στο νησί μας.

Επιδιώκουμε με κάθε τρόπο την αναβάθμιση του αεροδρομίου μας με αύξηση των πτήσεων καθώς και την αύξηση των ακτοπλοϊκών δρομολογίων, έτσι ώστε να γίνεται όσο το δυνατόν ευκολότερα και χωρίς κόπο η άφιξη των επισκεπτών στο νησί μας. Ειδικότερα, όσον αφορά την τουριστική ανάπτυξη και τη συνεπακόλουθη επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου στοχεύουμε στην όσο το δυνατόν μεγαλύτερη προβολή της Κάλυμνου, ως ιδανικού προορισμού εναλλακτικών μορφών τουρισμού σε περισσότερες αγορές». Ο Δήμος σκοπεύει να αναδείξει και τον θρησκευτικό τουρισμό στο νησί, με την προβολή και αξιοποίηση των

γραφικών εκκλησιών που βρίσκονται διάσπαρτες στο νησί, τον σπηλαιολογικό με την ανάδειξη σημαντικών σπηλαίων που έχουν πρόσφατα ανακαλυφθεί, τον αθλητικό, κι ακόμα τις δυνατότητες ανάπτυξης canoe και του νέου αθλήματος της via ferrata.

«Οι δυνατότητες υπάρχουν, όπως επίσης υπάρχει δημιουργικό μεράκι από τους ανθρώπους που ασχολούνται με τον τομέα της ανάπτυξης του τουρισμού στο νησί μας, οι προσπάθειες είναι έντονες και συντονισμένες και είμαστε απολύτως πεπεισμένοι ότι μόνο θετικά αποτελέσματα μπορούν να προκύψουν για το νησί μας, μέσα από μια ήπια τουριστική αξιοποίηση, που σέβεται τον άνθρωπο και διαφυλάσσει τη φύση πάνω από όλα», καταλήγει ο κ. Ρούσσο, ο οποίος διανύει τη δεύτερη 4ετία ως δήμαρχος Καλυμνίων.

.Καταδυτικός Τουρισμός

**Η Κάλυμνος, το νησί των σφουγγαράδων-αποτελεί μια ελληνική θετική ιδιομορφία ταύτισης του Πολιτισμού και του τρόπου της ανάπτυξης της με την θάλασσα και της Καταδύσεις. Ο Μύθος είναι παγκόσμια γνωστός , η φύση είναι πλουσιοπάροχη , οι άνθρωποι είναι γνώστες και ταυτισμένοι με τον Μύθο. ,χουμε εντάξει στο 3ο ΚΠΣ-ΠΕΠ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ και εκτελείται από τον Δήμο το έργο των χερσαίων εγκαταστάσεων του Υποθαλάσσιου Καταδυτικού Πάρκου Καλύμνου στη θέση Αργινώντα Καλύμνου
Στην Κάλυμνο Υπάρχει και λειτουργεί η μοναδική στην Ελλάδα Κρατική Σχολή Δυτών που όμως υπολειτουργεί και τα τελευταία 2 χρόνια δεν χρηματοδοτείται(από το ΥΕΝ).**

Στην Κάλυμνο υπάρχει και λειτουργεί στο Νομαρχιακό Γενικό Νοσοκομείο Καλύμνου ο ένας από τους τρεις Θαλάμους Αποσυμπίεσης της Ελλάδας για την αντιμετώπιση της Νόσου των Δυτών.

5.2) ΑΝΑΡΡΙΧΙΣΗ

Η Κάλυμνος έχει καθιερωθεί ως ένας από τους σημαντικότερους αναρριχητικούς προορισμούς στον κόσμο. Αυτό το οφείλει στην άριστη ποιότητα των βράχων της, στην εύκολη και ολιγόλεπτη πρόσβαση και στη διακριτική σήμανση των αφετηριών που οδηγούν στα αναρριχητικά πεδία, καθώς και στις ήπιες κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν στο νησί καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

Τα οργανωμένα αναρριχητικά πεδία που υπάρχουν αυτή τη στιγμή στο νησί είναι 43. Όλα είναι πλήρως οργανωμένα και απόλυτα ασφαλή, ενώ τα ασβεστολιθικά τους πετρώματα είναι απαράμιλλης ομορφιάς και άριστης ποιότητας. Η εναλλαγή του σκηνικού από τεράστιες κάθετες πλάκες, σε στέγες με σταλακτιτικό διάκοσμο που κόβουν την ανάσα, οι επιβλητικές σπηλιές και η εκπληκτική θέα προς τη θάλασσα, γοητεύουν κάθε επισκέπτη και κυρίως κάθε λάτρη της αναρρίχησης.

Η ποικιλία των περίπου 550 διαδρομών, προσφέρει άπειρες δυνατότητες αθλητικής αναρρίχησης με μοναδικές τεχνικές κινήσεις για υψηλές συγκινήσεις και πρωτόγνωρες εμπειρίες.

Οι βαθμοί δυσκολίας ξεκινούν με εκπαιδευτικές διαδρομές από 4c και φτάνουν έως και 9c για τους έμπειρους.

Αξίζει να σημειωθεί ότι μόνο ένα 6% της ορεινής φυσιογνωμίας του νησιού έχει αξιοποιηθεί! Κι όμως αυτό το μικρό ποσοστό των βράχων που έχει αξιοποιηθεί αναρριχητικά, προσφέρει δυνατότητες για τη διάνοιξη αναρίθμητων νέων διαδρομών.

Στον τομέα της αναρρίχησης έγινε ανάθεση της ανάπτυξης και προώθησης του αντικειμένου στον υπεύθυνο φορέα του Δήμου Καλυμνίων, τον Δημοτικό Οργανισμό Τουρισμού, έτσι ώστε να υπάρχει οργανωμένη και συντονισμένη δράση. Θεσμοθετήθηκε το «Διεθνές

Αναρριχητικό Φεστιβάλ Καλύμνου», το οποίο διεξάγεται κάθε δύο χρόνια και συγκεντρώνει έντονο ενδιαφέρον από κορυφαία ονόματα της αναρρίχησης από όλες τις χώρες του κόσμου. Παράλληλα, δημιουργήθηκε και στελεχώθηκε αναρριχητικό περίπτερο ως σημείο αναφοράς, επικοινωνίας, παροχής πληροφοριών και feedback. Με δεδομένη τη βραχύδη φυσιογνωμία του νησιού κατόπιν συνεργασίας με ειδικούς στον χώρο, γίνεται τακτικός έλεγχος και επιλογή των κατάλληλων σημείων για τη διάνοιξη διαδρομών αθλητικής αναρρίχησης (sport climbing).

Γίνεται επίσης σήμανση των αφετηριών όλων των μονοπατιών που οδηγούν σε αναρριχητικά πεδία. Εκδόθηκε, επίσης, από τον Δήμο ο 1ος Αναρριχητικός Οδηγός Καλύμνου, που διανέμεται δωρεάν στους επισκέπτες αναρριχητές του νησιού αλλά και αποστέλλεται σε ειδικούς χώρους διανομής στην Ελλάδα και το εξωτερικό (βιβλιοπωλεία, συλλόγους). Γίνεται τακτική τροφοδοσία και ανανέωση του παγκόσμιου εξειδικευμένου, έντυπου και ηλεκτρονικού, Τύπου με τις τρέχουσες αναρριχητικές εξελίξεις στο νησί καθώς και παροχή ηλεκτρονικής πληροφόρησης από την ιστοσελίδα του Δήμου Καλυμνίων. Τέλος, ο Δήμος συμμετέχει σε θεματικές τουριστικές εκθέσεις σε Ελλάδα και εξωτερικό, προβαίνει στη διεκδίκηση κοινοτικών προγραμμάτων σχετικών με τον τομέα της αθλητικής αναρρίχησης και επιδιώκει τη δημιουργία τοπικού πυρήνα από λάτρεις του σπορ, προκειμένου να καταστεί αυτό περισσότερο δημοφιλές και στους κατοίκους του νησιού.

«Η Κάλυμνος μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα έχει γίνει ένας από τους πιο σημαντικούς αναρριχητικούς προορισμούς στον πλανήτη». Αυτό αναφέρει ο Άρης Θεοδωρόπουλος στην εισαγωγή του βιβλίου του για αυτό το υπέροχο ελληνικό νησί. Και εγώ όμως, επισκεπτόμενος 5 φορές το νησί μέσα στα 2 τελευταία χρόνια και έχοντας επαφή με ανθρώπους όλων των ηλικιών και ικανοτήτων, πρέπει να ομολογήσω ότι δεν διαφωνώ μαζί του.

Ο νέος οδηγός ξεχειλίζει από ενθουσιασμό και πάθος για την ευχαρίστηση που προκαλεί η αναρρίχηση στο συμπαγή βράχο της Καλύμνου. Ταυτοχρόνως όμως αποτελεί και μία καταπληκτική προβολή για τον πολιτισμό, την ιστορία και το υπέροχο τοπίο αυτού του μοναδικού νησιού. Ο οδηγός είναι ολοκληρωτικά έγχρωμος, με πολλές φωτογραφίες των αναρριχητικών πεδίων καθώς και άλλες εκατοντάδες με αναρριχητές σε δράση και φωτογραφίες αρχαιολογικού, οικολογικού, γεωλογικού και γενικότερου ενδιαφέροντος. Συνοψίζοντας, πρόκειται για έναν εξαιρετικό οδηγό αναρρίχησης αλλά και για έναν πολύ καλά καταρτισμένο τουριστικό οδηγό του νησιού.

Αυτή τη στιγμή υπάρχουν πάνω από 850 διαδρομές σε περίπου 40 πεδία, οι οποίες έχουν ανοιχτεί σε ένα διάστημα 9 ετών. Από την έκδοση του προηγούμενου οδηγού, μέσα σε ένα διάστημα 3 χρόνων, το σύνολο των διαδρομών έχει υπερδιπλασιαστεί και μερικοί από τους πρωτοπόρους αναρριχητές της Ευρώπης έχουν συμμετοχή στη δημιουργία κλασικών αθλητικών διαδρομών κάθε δυσκολίας. Ωστόσο, δεν πρόκειται για έναν ελιτίστικο προορισμό ούτε βέβαια για έναν ελιτίστικο οδηγό, αφού αναρριχητές όλων των δυνατοτήτων, από παγκόσμιας φήμης αλπινιστές ως και παντελώς αρχάριοι συγχρωτίζονται στα πεδία, τα μπαρ και τις παραλίες. Αυτή η αίσθηση αντανακλάται και στο γεγονός ότι στον οδηγό τα αστεράκια που αποδίδουν την ομορφιά κάθε διαδρομής δίνονται με τον ίδιο ενθουσιασμό τόσο σε δυσκολίες της κλίμακας 4 και 5 όσο και σε δυσκολίες 7c και 8b. Είναι η ποιότητα των διαδρομών που παρακίνησε τους αδερφούς Remy καθώς και τόσους άλλους κορυφαίους αναρριχητές να ανοίξουν με τον ίδιο ενθουσιασμό τόσο εύκολες διαδρομές σε πλάκες όσο και εξαιρετικά δύσκολες διαδρομές σε σταλακτίτες σε μερικές από τις πιο εντυπωσιακές στέγες που θα συναντήσετε ποτέ. Ο δικός μας ο Neil Gresham έχει ανοίξει ορισμένες διαδρομές της κλίμακας 3 καθώς και άλλες δυσκολίας 8.

Πραγματικά οι διαδρομές είναι τέτοιας εξαιρετικής ποιότητας, ώστε οι ωραίες διαδρομές δεν διακρίνονται απλώς από την παράθεση τριών αστέρων αλλά και από μία νότα μουσικής.

Ωστόσο, παραμένει μία τεράστια ποσότητα ανεκμετάλλευτου βράχου στο νησί, με αποτέλεσμα κανένα πεδίο να μην μπορεί να χαρακτηριστεί φτωχό διαδρομών. Κάποιες από τις ανωμαλίες στη βαθμολόγηση που παρουσίαζε ο προηγούμενος οδηγός έχουν διορθωθεί. Ούτως ή άλλως όμως πρόκειται για ένα πεδίο όπου η βαθμολογία είναι πολύ λογική και η ασφάλιση των διαδρομών τέτοιας υψηλής ποιότητας, ώστε κανείς να μην χάνει την αυτοπεποίθησή του, όταν ψάχνει διαδρομές που να ταιριάζουν στο προσωπικό του στυλ και σωματότυπο.

Είτε κάποιος ανήκει στους αναρριχητές αθλητικών διαδρομών είτε απλώς βρίσκει ευχαρίστηση στο να περνάει μερικά σετάκια στην διάρκεια των διακοπών του, υπάρχει ένας πίνακας στον οποίο μπορεί να σημειώσει την δυσκολία και ημερομηνία που σημειώσε τις καλύτερες επιδόσεις του. Αν ανήκει στους περιστασιακούς αναρριχητές αλλά ενδιαφέρετε να μάθει πώς να βελτιώσει το επίπεδό του και την τεχνική του red-point, θα βρει ό,τι χρειάζεστε.

Αναρριχητικός Τουρισμός

Η Κάλυμνος αυτή την στιγμή αποτελεί τον πλέον ώριμο αναρριχητικό προορισμό της Ελλάδας και έναν από τους πρώτους αναρριχητικούς προορισμούς παγκοσμίως. Υπάρχει τεχνογνωσία και απαιτούνται τώρα συγκεκριμένα μέτρα κατοχύρωσης και ενδυνάμωσης αυτού του συγκριτικού πλεονεκτήματός μας.

Στο 3ο ΚΠΣ-ΠΕΠ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ έχει ενταχτεί και ολοκληρώνεται η Δημιουργία του Αναρριχητικού Κέντρου Καλύμνου και η αγορά και τοποθέτηση info kiosks σε διάφορα σημεία του νησιού. Ο Δήμος στηρίζει εφ' όλης της ύλης όλες τις δραστηριότητες των αναρριχητών με δαπάνες και οργανωτική στήριξη.

5.3) ΠΕΖΟΠΟΡΙΑ

Ορεινή Πεζοπορία

Όσον αφορά την ορεινή πεζοπορία, όπως λέει ο κ. Ρούσσος, έχει γίνει αρχικά η απαραίτητη χαρτογράφηση και καταγραφή όλων των μονοπατιών, έτσι ώστε να υπάρχει συγκεκριμένη βάση δεδομένων. Έχει γίνει επιλογή, σήμανση, καταγραφή και περιγραφή πεζοπορικών διαδρομών που παρουσιάζουν ενδιαφέρον

γεωλογικό, φυσιολατρικό, ιστορικό, θρησκευτικό και πολιτιστικό. Έχει καθιερωθεί η διεξαγωγή ορεινών περιπάτων για ντόπιους σε συνεργασία με τον Δημοτικό Αθλητικό Οργανισμό κάθε χρόνο και κατά μέσο όρο πραγματοποιούνται περίπου 10 ορεινοί περίπατοι κατά τη διάρκεια του χειμώνα, με μεγάλη συμμετοχή. Ταυτόχρονα γίνεται η απαραίτητη προβολή της συγκεκριμένης δραστηριότητας σε τουριστικές εκθέσεις που συμμετέχει ως Δήμος και γίνεται έκδοση ειδικών ενημερωτικών εντύπων.

5.4) ΣΠΗΛΑΙΑ

Η γνώμη των σπηλαιολόγων είναι ότι τα σπήλαια της Καλύμνου και από ιστορικής και από μορφολογικής πλευράς είναι εξαιρετικά ενδιαφέροντα. Τεράστιες αίθουσες με ένα άκρως εντυπωσιακό λιθωματικό διάκοσμο αποτελούμενο από σταλακτιτικά συγκροτήματα και σταλαγματικές κολώνες, σταλακτιτικές κουρτίνες και κρυστάλλους σε «μία μοναδική ποικιλία σχεδίων και χρωμάτων» ώθησαν τους σπηλαιολόγους να αποφανθούν ότι σύντομα η Κάλυμνος θα ονομάζεται «νησί των σπηλαίων».

6. ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης καλύπτει όλες τις μορφές οικονομικής δραστηριότητας συμπεριλαμβανομένου και του τουρισμού για να δηλώσει την ανάγκη για μία διαφορετική αντίληψη της ανάπτυξης βασισμένη στην ποσοτική αλλά και στην ποιοτική ανάπτυξη. Στην αειφόρο ανάπτυξη λαμβάνονται υπόψη όχι μόνο οι οικονομικές παράμετροι αλλά και οι περιβαλλοντικές και οι κοινωνικοπολιτιστικές. Ανάλογα με τη σχετική βαρύτητα που δίνεται σε κάθε μία από αυτές τις παραμέτρους προκύπτουν και διαφορετικές ερμηνείες του όρου. Οι ερμηνείες αυτές περιλαμβάνουν την «οικονομική αειφορικότητα του τουρισμού», την «οικολογική αειφορικότητα του τουρισμού», την «αειφόρο τουριστική ανάπτυξη» -όπου παρά την ανάγκη για διασφάλιση της ποιότητας του περιβάλλοντος που περικλείει, η έμφαση δίδεται στην βιωσιμότητα των επιχειρήσεων- και τον «τουρισμό σαν κομμάτι της στρατηγικής για αειφόρο ανάπτυξη» (Coccossis, 1996). Οι πρώτες τρεις ερμηνείες αναφέρονται ουσιαστικά σε κομμάτια της έννοιας της αειφόρου ανάπτυξης η οποία βασίζεται σε

μία ολιστική θεώρηση της ανάπτυξης όπου όλες οι παράμετροι είναι εξίσου σημαντικές.

Παρόλο που οι ορισμοί και τα μέτρα εφαρμογής της αειφόρου ανάπτυξης μπορούν να χαρακτηριστούν ασαφή λόγω της ευρύτητας του όρου, είναι αναγκαίο να εξασφαλίζεται η συμβατότητα με την έννοια και της αρχές της σε κάθε προσπάθεια εφαρμογής. Άλλωστε, η έρευνα και η πρακτική εφαρμογή αυτών των αρχών μπορούν να οδηγήσουν και σε αποσαφήνιση του πως εφαρμόζεται. Σε αυτή τη κατεύθυνση κινείται η διερεύνηση και εφαρμογή δεικτών αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης.

6.1) ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Οι δείκτες είναι ένα εργαλείο το οποίο χρησιμοποιείται εδώ και δεκαετίες σε διάφορες επιστήμες, και κυρίως στα οικονομικά, για να δηλώσει με συντομία και ακρίβεια παραμέτρους για τις οποίες υπάρχει ενδιαφέρον.

Στα πλεονεκτήματα τους μπορούν να αναφερθούν η αμεσότητα στην παρουσίαση και εκτίμηση διαφόρων παραμέτρων, η καθοδήγηση σε θέματα που θεωρούνται σημαντικά κι επομένως, θα έπρεπε να ληφθούν υπόψη στο σχεδιασμό και την αναπτυξιακή διαδικασία και η συγκρισιμότητα των αποτελεσμάτων. Οι λειτουργίες που επιτελούν είναι διάφορες και περιλαμβάνουν την περιγραφή μιας κατάστασης, την επισήμανση προβλημάτων, την υποστήριξη λήψης αποφάσεων, την αξιολόγηση μέτρων και επιλογών και άλλες (UN, 1998).

Οποσδήποτε, κατά την επιλογή και χρήση δεικτών πιθανόν να προκύψουν ορισμένα προβλήματα. Τα προβλήματα προέρχονται από την έλλειψη κατάλληλων στοιχείων για τον υπολογισμό τους, τη γενίκευση δεικτών για να συμπεριλάβουν διάφορες

περιπτώσεις ή για να αντιπαρέλθουν την έλλειψη στοιχείων, την υποκειμενικότητα που λίγο έως πολύ μπορεί να τους διακρίνει τόσο κατά τη διαδικασία επιλογής τους και ακόμη περισσότερο κατά την αξιολόγηση τους –λιγότερο για τους λεγόμενους ποσοτικούς δείκτες και περισσότερο για τους λεγόμενους ποιοτικούς- (Meadows, 1998).

Οι δείκτες αιφόρου τουριστικής ανάπτυξης (sustainable tourism indicators) είναι ένα εργαλείο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την αιφόρο τουριστική διαχείριση ή πιο σωστά για την αιφόρο ανάπτυξη τουριστικών περιοχών. Απόρροια της εξάπλωσης της παραπάνω έννοιας και της ανάγκης για πρακτική εφαρμογή των αρχών που τη διέπουν, οι δείκτες αυτοί έχουν αρχίσει να αναπτύσσονται για την αξιολόγηση αναπτυξιακών επιλογών, επεμβάσεων στο περιβάλλον και επιδράσεων που ασκούνται στους οικονομικούς, περιβαλλοντικούς και κοινωνικοπολιτιστικούς τομείς. Πρόκειται για ένα εργαλείο το οποίο στοχεύει στην αξιολόγηση τόσο της υφιστάμενης κατάστασης όσο και μελλοντικών αναπτυξιακών επιλογών και επεμβάσεων στον χώρο που δραστηριοποιείται και διαμορφώνεται το τουριστικό προϊόν. Σε αντίθεση με παραδοσιακούς δείκτες που χρησιμοποιούνται στον τουρισμό όπως η πληρότητα, οι αφίξεις και οι διανυκτερεύσεις, οι δείκτες αυτοί έχουν σαν στόχο να συμπεριλάβουν περιβαλλοντικές και κοινωνικοπολιτιστικές παραμέτρους καθώς και το πλέγμα των αλληλεπιδράσεων τους μέσα στο πλαίσιο που καθορίζουν οι αρχές και οι επιταγές της αιφόρου ανάπτυξης.

Δείκτες

Μερικοί από τους δείκτες για τους οποίους έγινε προσπάθεια να εκτιμηθούν ήταν οι εξής:

□ **«Αριθμός τουριστικών επιχειρήσεων με έδρα τον Δήμο που έχουν ενταχθεί σε πρόγραμμα Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας ως προς το σύνολο των τουριστικών επιχειρήσεων της Καλύμνου που έχουν ενταχθεί σε ανάλογο πρόγραμμα»**

Ο δείκτης αυτός αποτελεί μία ένδειξη λήψης μέτρων για την προστασία του περιβάλλοντος από τη χρήση μη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας καθώς και ενεργοποίησης των τουριστικών επιχειρήσεων σε σχέση με άλλες οικονομικές δραστηριότητες. Για την Κάλυμνο η τιμή του δείκτη είναι $4/28 = 0,15$ (Τα στοιχεία αφορούν τη χρονική περίοδο 1996-2000).

□ **«Σχέση κατανάλωσης νερού οικιακής / τουριστικής / αγροτικής χρήσης»**

Ένας τέτοιος δείκτης δηλώνει το πως χρησιμοποιείται το νερό, ένας πόρος σε ανεπάρκεια σε πολλές μεσογειακές περιοχές, καθώς και τον ανταγωνισμό που πιθανόν να δημιουργείται μεταξύ διαφορετικών δραστηριοτήτων για τη χρήση του. Δυστυχώς στα παρεχόμενα δεδομένα δεν είναι διακριτή η κατανάλωση για κάθε δραστηριότητα αλλά ούτε και η συνολική για την Κάλυμνο λόγω μορφής των στοιχείων

□ **«Αριθμός δειγματοληψιών νερών κολύμβησης που ξεπέρασαν τα όρια (όπως αυτά ορίζονται από το πρόγραμμα και την κοινοτική νομοθεσία)»**

Με το δείκτη αυτόν παρέχεται άμεση αντίληψη της ποιότητας των νερών με ευρωπαϊκά στάνταρτ, σε σχέση με το χρόνο. Το 1999 σε όλες τις παραλίες της Καλύμνου όπου πραγματοποιούνται δειγματοληψίες, οι μετρήσεις ήταν

πάνω από τα επιτρεπόμενα όρια που ορίζουν πολύ καλή ποιότητα των νερών.

□ **«Αναλογία παραλιών που έχουν βραβευθεί με γαλάζια σημαία»**

Ο δείκτης αυτός δίνει μία ένδειξη της ποιότητας των νερών κολύμβησης αλλά και φροντίδας της παραλίας γενικότερα. Στην Κάλυμνο από τις 8 παραλίες δεν έχει βραβευτεί καμία.

□ **«Αριθμός δειγματοληψιών νερών κολύμβησης που ξεπέρασαν τα όρια»**

Πρόκειται για έναν δείκτη της κοινωνικής πίεσης που ασκείται στον τόπο υποδοχής από την τουριστική ανάπτυξη. Στην περιοχή εφαρμογής αντιστοιχεί 1 bar-club για κάθε 700 κατοίκους (σαν πληθυσμός λήφθηκε ο καλοκαιρινός πληθυσμός αιχμής πράγμα το οποίο σημαίνει ότι η μέση τιμή είναι αρκετά μικρότερη).

□ **«Αριθμός απασχολούμενων γυναικών προς 100 απασχολούμενους άνδρες»**

Ο δείκτης αυτός αντανακλά την θετική ή όχι κοινωνική μεταβολή στην εξεταζόμενη περιοχή. Δεν αναφέρεται αυστηρά στη τουριστική ανάπτυξη αλλά καθώς σε πολλές περιοχές της Μεσογείου η ανάπτυξη που έχει συμβεί τα τελευταία χρόνια οφείλεται κατά κύριο λόγο στον τουρισμό μπορεί και η όποια μεταβολή παρατηρείται να αποδοθεί κυρίως στον τουρισμό. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Απογραφής του 1991 στην Κάλυμνο, 10 απασχολούμενες γυναίκες αντιστοιχούν σε 100 απασχολούμενους άνδρες. Στον υπολογισμό αυτού του δείκτη παρουσιάζεται το πρόβλημα ότι τα διαθέσιμα στοιχεία προέρχονται από την απογραφή του 1991. Υπάρχει ανάγκη για πιο πρόσφατα στοιχεία και για διαφορετικές χρονικές στιγμές.

□ **«Ρυθμός αύξησης του πληθυσμού»**

Πρόκειται για ένα δημογραφικό δείκτη ευρέως διαδεδομένο ο οποίος μπορεί να χρησιμοποιηθεί και εδώ για να εκτιμηθεί η θετική κοινωνική μεταβολή από τη

συγκράτηση του πληθυσμού. Οι ρυθμοί κάθε δεκαετίας είναι:
1961-71: -15,7% , 1971-81: +56,6%, 1981-91: +42,7%, 1961-91: +88,4%
Εξετάζοντας τη μεταβολή για κάθε δημοτικό διαμέρισμα του Δήμου
χωριστά
προέκυψε ότι η θετική μεταβολή που παρατηρείται μετά το 1970
οφείλεται
ουσιαστικά στην ανάπτυξη του λιμανιού του νησιού και των τουριστικών
υποδομών.. Προκύπτει
επομένως ότι η συγκράτηση και αύξηση του πληθυσμού οφείλεται
ουσιαστικά
στην τουριστική ανάπτυξη.

□ **«Ανεργία στον Δήμο / ανεργία στην Περιφέρεια»**

Η ανεργία είναι ένας κλασσικός δείκτης της οικονομικής κατάστασης.

Εδώ

χρησιμοποιείται συγκριτικά με την ανεργία της ευρύτερης γεωγραφικής
περιοχής

για να εκφράσει όχι μόνο την οικονομική αλλά και την κοινωνική
κατάσταση

στην εξεταζόμενη περιοχή. Η ανεργία στο Δήμο είναι στο 7,5% .

□ **«% ανακύκλωσης υλικών»**

Ο δείκτης αυτός εκφράζει τη λήψη μέτρων για μείωση του όγκου των
απορριμμάτων επομένως και μείωσης της πίεσης που ασκείται στο
περιβάλλον

από τη διάθεση τους καθώς και για επαναχρησιμοποίηση των υλικών.

Πρόγραμμα ανακύκλωσης πραγματοποιήθηκε μόνο την περίοδο 1997-
1998 στο

Λιμένα με ποσοστά επί του συνόλου των παραγόμενων απορριμμάτων:
[1/6/97 – 31/12/97 = 10,05%] [1/1/98 – 31/8/98 = 11,64%]

Παρά την αυξητική τάση η οποία παρατηρείται το δεύτερο έτος
εφαρμογής του

προγράμματος, αυτό σταμάτησε επειδή δεν ήταν οικονομικά συμφέρον
αφού τα

απορρίμματα έπρεπε να μεταφέρονται στην Αθήνα για ανακύκλωση.

□ **«ανακύκλωσης υλικών»**

Με αυτόν το δείκτη αντανακλάται η εφαρμογή ή όχι βιώσιμων
πρακτικών όσον

αφορά τη διαχείριση του νερού αλλά και των παραγόμενων λυμάτων
μέσω της

επαναχρησιμοποίησης τους. Δυστυχώς δεν υπάρχουν λεπτομερή διαθέσιμα στοιχεία για τα παραγόμενα λύματα στην περιοχή.

□ **«Αριθμός τουριστικών επιχειρήσεων που εφαρμόζουν κάποια συστήματα μείωσης κατανάλωσης φυσικών πόρων και γενικότερα φιλικών προς το περιβάλλον πρακτικών ως % όλων των τουριστικών επιχειρήσεων»**
Δείχνει τη λήψη μέτρων από τις ίδιες τις τουριστικές επιχειρήσεις για μείωση των πιέσεων στους φυσικούς πόρους και το περιβάλλον Δυστυχώς ούτε για τον υπολογισμό αυτού του δείκτη υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία.

□ **«% των λυμάτων που δέχονται επεξεργασία»**
Είναι ένας δείκτης ορθολογικής και βιώσιμης διαχείρισης των υγρών αποβλήτων.
Ούτε και εδώ υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία.

□ **«Αριθμός περιοχών φυσικού ενδιαφέροντος υπό καθεστώς προστασίας Vs εκείνων χωρίς»**
Ο δείκτης αυτός παρέχει μία πρώτη ένδειξη των περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών της περιοχής αλλά και για τη λήψη μέτρων για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

□ **«Επιστημονικές μελέτες που έχουν γίνει για το φυσικό περιβάλλον-οικοσυστήματα της περιοχής»**
Ο δείκτης αυτός αποτελεί ένδειξη ευαισθητοποίησης και ενδιαφέροντος για το φυσικό περιβάλλον της περιοχής. Έχουν αναγνωρισθεί 4 περιοχές φυσικού ενδιαφέροντος. Μελέτες έχουν πραγματοποιηθεί για την αξιολόγηση ως χώρου αναψυχής του δασύλιου και τν παριοχη της Ρίνας.

□ **«% κλινών που λειτουργούν το χειμώνα»**
Λειτουργεί σα δείκτης για την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και παροχής υπηρεσιών εκτός του καλοκαιρινού τουρισμού παραλίας. Στην περιοχή εφαρμογής λειτουργεί το 20% των συνολικών κλινών.

□ **«% τουριστών που έχουν πάρει πακέτο από τους 4 μεγαλύτερους ΤΟ»**

Ο δείκτης αυτός δηλώνει το μέγεθος της εξάρτησης της προώθησης και της πώλησης του τουριστικού προϊόντος. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τον υπολογισμό του όμως, σύμφωνα με εκτίμηση του Πρόεδρου Ξενοδόχων, το ποσοστό αυτό για την περιοχή κυμαίνεται στο 20-25%

□ **«% απασχόλησης στον τουρισμό»**

Χρησιμοποιείται για να προσδιορίσει το προφίλ της τοπικής οικονομίας και της υπερεξάρτησης ή μη από τον τουρισμό. Ενδιαφέρον θα είχε και η διαχρονική μεταβολή εάν υπήρχαν στοιχεία διαθέσιμα για διαφορετικές χρονικές στιγμές. Η τιμή του για την Κάλυμνο είναι 42.3% στον τριτογενή τομέα γενικά και 24,6% σε ξενοδοχεία, εστιατόρια και εμπόριο.

□ **«Εισπράξεις από τέλη παρεπιδιμούντων και εκδιδομένων λογαριασμών»**

Τα τέλη αυτά αφορούν από το 1999 το 2% των ακαθάριστων κερδών όλων σχεδόν των επιχειρήσεων που σχετίζονται με προσφορά τουριστικών υπηρεσιών.

Επομένως ο δείκτης αυτός χρησιμοποιείται για να δώσει μία έμμεση εκτίμηση του οικονομικού μεγέθους του τουρισμού στην εξεταζόμενη περιοχή. Για την Κάλυμνο το 1999 η εισπραξη από τα τέλη παρεπιδιμούντων και εκδιδομένων λογαριασμών ήταν 80 εκατ. δρχ. Συγκρινόμενο διαχρονικά ως προς τις διανυκτερεύσεις (εάν υπήρχαν τα στοιχεία) θα έδινε μία καλή ένδειξη και της οικονομικής αποτελεσματικότητας της τουριστικής δραστηριότητας

□ **«Συνεργασία Δήμου – ιδιωτών σε θέματα τουριστικής ανάπτυξης»**

Ο δείκτης αυτός χρησιμοποιείται για να δείξει την ευαισθητοποίηση και την από κοινού αντιμετώπιση τοπικής αυτοδιοίκησης – επιχειρηματιών θεμάτων της τουριστικής ανάπτυξης. Στην περιοχή εφαρμογής ο Δήμος έχει συνεργαστεί με

ιδιώτες στα παρακάτω θέματα: α)εκμετάλλευση των ιαματικών πηγών της περιοχής Θέρμα β)δημιουργία τουριστικών εγκαταστάσεων στις περιοχές ορειβατικού τουρισμού

□ **«Μεταβολή αριθμού ωρών σεμιναρίων τουρισμού 1990-1999»**
Δείχνει τη χρονική μεταβολή κι επομένως την εντατικοποίηση ή όχι των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στον τομέα του τουρισμού. Πιθανόν ο δείκτης αυτός να έχει περισσότερο νόημα σε περιφερειακό επίπεδο καθώς η εκπαίδευση είναι μία δραστηριότητα η οποία δε συμβαίνει απαραίτητα τοπικά. Άλλωστε και τα διαθέσιμα στοιχεία αφορούν το σύνολο της Περιφέρειας Δωδεκανήσου και χρησιμοποιούνται εδώ ενδεικτικά και κατ' αναλογία. Επομένως, η τιμή του δείκτη για την περιφέρεια είναι 536,7% δηλώνοντας, έντονη δραστηριότητα στο χώρο της κατάρτισης.

□ **«Αριθμός σεμιναρίων που έχουν πραγματοποιηθεί στο Δήμο σχετικά με τον τουρισμό»**
Ο συγκεκριμένος δείκτης χρησιμοποιείται ως ένδειξη της σχετικής έμφαση που δίδεται στον τουρισμό σε τοπικό επίπεδο, όσον αφορά την κατάρτιση. Στο Δήμο Καλύμνου κανένα σεμινάριο κατάρτισης δεν πραγματοποιήθηκε σχετικά με τον τουρισμό.

□ **«Αριθμός μελετών που έχουν γίνει για την οικονομική αποδοτικότητα του τουρισμού / αριθμό μελετών που έχουν γίνει για τις επιπτώσεις του τουρισμού»**
Πρόκειται για ένα δείκτη ο οποίος αντανακλά τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται και αντιμετωπίζεται η τουριστική ανάπτυξη. Στην περιοχή εφαρμογής δεν έχουν γίνει καθαυτές μελέτες ούτε για την οικονομική αποδοτικότητα ούτε για τις επιπτώσεις του τουρισμού. Έχει πραγματοποιηθεί ωστόσο μελέτη από το Πανεπιστήμιο του Cincinnati –με συμβολή και του Δήμου-

για την αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής όπου τίγονται θέματα τουριστικής και οικονομικής ανάπτυξης.

6.2) ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ

Όπως προέκυψε από την έρευνα που πραγματοποιήθηκε, δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για όλους τους δείκτες. Τα προβλήματα διαθεσιμότητας και ποιότητας δεδομένων στον ελληνικό χώρο είναι λίγο πολύ γνωστά και επιβεβαιώνονται για άλλη μια φορά στην περίπτωση των δεικτών της αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης. Παρόλο που ο τουρισμός είναι ένας από τους σημαντικότερους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας της χώρας, η έλλειψη δεδομένων παρουσιάζεται σημαντική ιδιαίτερα σε τοπικό επίπεδο. Η ανάγκη για καθορισμό και συστηματοποίηση των δεδομένων για την αειφόρο τουριστική ανάπτυξη στην προκειμένη περίπτωση, παρουσιάζεται επιτακτική.

Όπου ήταν δυνατόν προτάθηκαν νέοι δείκτες για να αντιπαρέλθουν αυτή την έλλειψη και να υπάρξει κάποια μέτρηση. Το αποτέλεσμα ήταν τελικώς να υπάρξει εκτίμηση για αρκετούς δείκτες. Είναι βέβαια σαφές, ότι για την ολοκληρωμένη αξιολόγηση της τουριστικής ανάπτυξης μιας δεδομένης περιοχής, χρειάζεται να υπάρχουν δείκτες αντιπροσωπευτικοί της κάθε παραμέτρου. Μελλοντικά, και όσο προχωράει η έρευνα σε θέματα δεικτών και αειφόρου ανάπτυξης, αλλά και η οργάνωση των φορέων που θα μπορούσαν να τα διαθέσουν, πιστεύεται πως θα υπάρχουν περισσότερα και καλύτερης ποιότητας δεδομένα.

Ένα από τα προβλήματα που ανέκυψαν αφορά την χρονική περίοδο για την οποία γίνεται η εκτίμηση των δεικτών. Το πλέον ορθό θα ήταν όλοι οι δείκτες να υπολογιστούν για την ίδια χρονική περίοδο, όμως κάτι τέτοιο ήταν ανέφικτο, καθώς τα διαθέσιμα στοιχεία ήταν ορισμένες φορές αποσπασματικά και όχια πάντα για το ίδιο έτος. Επομένως, οι δείκτες δεν αναφέρονται αυστηρά στην ίδια χρονική περίοδο, αλλά σε διαφορετικές. Όταν βέβαια το επιθυμητό είναι μια ολοκληρωμένη και συστηματική καταγραφή και παρακολούθηση των δεικτών, θα πρέπει να υπάρχει ένα ενιαίο χρονικό πλαίσιο.

Επίσης, καθώς αρκετά από τα θέματα που σχετίζονται με την αειφόρο ανάπτυξη γενικότερα και με την τουριστική αειφόρο ανάπτυξη ειδικότερα παραμένουν ασαφή, είναι εύλογο αυτή η ασάφεια να αντανakλάται και στους δείκτες. Αυτή εντοπίζεται στα θέματα που είναι σημαντικά για να μετρηθούν, αλλά και στο ποια είναι τα ειδικότερα στοιχεία της αειφορίας, πάνω στα οποία μπορεί να στηριχτεί κανείς για την δημιουργία πολιτικών ανάπτυξης. Πιστεύεται ότι με την συνέχιση της έρευνας σε θέματα καθορισμού των κριτηρίων της αειφόρου

τουριστικής ανάπτυξης θα βελτιώνεται και η ποιότητα των δεικτών. Όμως δεν πρέπει να παραβλέπεται και το αντίστροφο, η ανάπτυξη δηλαδή της έρευνας σε θέματα δεικτών αιφύρου τουριστικής ανάπτυξης η οποία, είναι δυνατό να συνισφέρει λόγω της εγγύτητας και της αλληλοεπικάλυψης πολλές φορές των θεμάτων, στην διατύπωση των αναγκών και των κριτηρίων.

Σε κάθε περίπτωση, όσο η κλίμακα της ανάλυσης και της εφαρμογής προχωράει προς τα κάτω, προς το τοπικό επίπεδο δηλαδή, γίνεται η έκδηλη ανάγκη για μια λεπτομερέστερη ανάλυση των παραμέτρων εκείνων που καθορίζουν τελικά, ποιες πρακτικές και πια μέτρα είναι προς την κατεύθυνση της αιεφορίας και ποια όχι.

7. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ

7.1) ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ

Εννοιολογικά, θα λέγαμε ότι το τουριστικό μάρκετινγκ μπορεί να προσδιοριστεί σαν την γνώση των αναγκών – προτιμήσεων- επιθυμιών του ενεργού τουρίστα από τη μία, και των προσανατολισμό των υπευθύνων της επιχείρησης προς το πλέγμα αυτό με κύριο σκοπό την ικανοποίηση τους από την άλλη.

Το τουριστικό μάρκετινγκ κατευθύνει τον επιχειρηματία να παράγει εκείνα τα αγαθά – υπηρεσίες – που θα ικανοποιήσουν τις τουριστικές ανάγκες της πελατείας, όπως αυτές παρουσιάζονται τη συγκεκριμένη στιγμή και θα εξασφαλίσουν και στον ίδιο κάποιο κέρδος.

Ακόμα, επιβάλλεται η μελέτη, η έρευνα και η αξιολόγηση των επιθυμιών και των στάσεων του τουρίστα καταναλωτή, και μετά το πέρας της τουριστικής του ανάγκης στον τόπο της μόνιμης διαμονής του. Γενικά το τουριστικό μάρκετινγκ προσανατολίζεται προς τις δραστηριότητες εκείνες που προηγούνται της απόφασης παραγωγής και της απόφασης διανομής των αγαθών – υπηρεσιών.

Οι ενέργειες του γενικά, συνίσταται στην μελέτη των βασικών προτιμήσεων του τουρίστα καταναλωτή και με βάση αυτή τη μελέτη προσπαθούν για την ικανοποίηση των αναγκών – επιθυμιών του, και την απολαβή κέρδους από την μεριά της επιχείρησης.

Τελείως συνοπτικά λοιπόν θα μπορούσαμε να πούμε ότι το τουριστικό μάρκετινγκ είναι ένα σύστημα παραγωγής και επικερδούς διάθεσης των προϊόντων που ζητούνται στην αγορά.

7.2) ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ

Με τον όρο Οργάνωση Τουριστικού Μάρκετινγκ, εννοούμε το μηχανισμό εκείνο μέσω του οποίου η διοίκηση της τουριστικής επιχείρησης θα είναι σε θέση να μετατρέπει την επιχειρηματική θεωρία σε πράξη, σε ότι αφορά το Μάρκετινγκ. Με την οργάνωση του τουριστικού μάρκετινγκ καθορίζεται ένα ολόκληρο οργανικό πλέγμα δραστηριοτήτων των ατόμων που θα απασχοληθούν υπεύθυνα στον τομέα αυτό και συντονίζεται το σύστημα ενεργειών τους σε μία πλήρη συνεργασία για την αριστοποίηση της αποδοτικότητας τους.

Για το λόγο αυτό η συγκρότηση της Οργάνωσης του Τουριστικού Μάρκετινγκ είναι απαραίτητο να στηρίζεται στη γνώση ορισμένων παραγόντων που επηρεάζουν τη δράση του.

Οι παράγοντες λοιπόν που επηρεάζουν τη δράση του Τουριστικού Μάρκετινγκ είναι οι εξής δύο:

1. Το μέγεθος και ο τύπος της τουριστικής επιχείρησης.
2. Το μείγμα αποφάσεων του Μάρκετινγκ.

Για να είναι αποτελεσματική η δράση του Τουριστικού Μάρκετινγκ, πρέπει οι λειτουργίες του να προσωποποιηθούν, σ' ένα οργανικό συνδυασμό αλληλοσχετιζόμενων αρμοδιοτήτων και υπευθυνοτήτων κάτω από ένα γενικό συντονισμό.

Στην Κάλυμνο οι περισσότερες τουριστικές επιχειρήσεις είναι μικρές και αυτό φαίνεται σε προηγούμενο κεφάλαιο, όπου είδαμε ξενοδοχεία με μεγαλύτερο αριθμό αστεριών τα τρία. Οπότε, υπάρχει μια έλλειψη οργάνωσης τόσο από τους ιδιώτες όσο και από τον δημόσιο φορέα. Ακόμα το μάρκετινγκ στο νησί βρίσκεται σε υποτυπώδη πλαίσια, καθώς λείπουν οι σωστές και άμεσες αποφάσεις και η συννενόηση όλων των φορέων. Οι σημαντικότεροι στόχοι που πρέπει να τεθούν, είναι η εύρεση των κινήτρων των τουριστών για να επισκεφτούν το νησί και την δημιουργία τουριστικής έλξης της Καλύμνου ως προορισμός.

7.3) ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΙΝΗΤΡΑ

Τα κίνητρα βάσει των οποίων οι άνθρωποι αποφασίζουν να επισκεφτούν ένα τόπο εντός ή εκτός των συνόρων της χώρας που κατοικούν, είναι πολλά και εξαρτώνται από τη μορφή του τουρισμού που προσφέρει η τουριστική χώρα, και συγκεκριμένα η τουριστική τοποθεσία, καθώς και η συνολική οργάνωση της σύνδεσης του τόπου υποδοχής, με τον τόπο προέλευσης των τουριστών.

Τα κίνητρα αυτά διαφέρουν από πλευράς έντασης, και η ένταση αυτή συνήθως μετριέται από δειγματοληπτικές έρευνες που διεξάγονται μεταξύ των επισκεπτών μιας χώρας, ή μιας ορισμένης τοποθεσίας, κατά το τέλος της διαμονής τους, και αποβλέπουν στην εξακρίβωση της ποιοτικής υφής των κινήτρων. Τα αποτελέσματα αυτά, έχουν μεγάλη σημασία για τη χώρα υποδοχής τουριστών, σε ότι αφορά την χάραξη καλύτερης στρατηγικής και πολιτικής στο τουριστικό μάρκετινγκ.

Τα βασικά κίνητρα για ταξίδια – τουρισμό, έχουν πολιτιστικό και κοινωνικοψυχολογικό χαρακτήρα, και με βάση αυτά τα κίνητρα αναπτύσσονται οι όποιες δραστηριότητες που η τουριστική βιομηχανία προσπαθεί να αξιοποιήσει και να ικανοποιήσει τις επιθυμίες των τουριστών.

Επίσης, έχουμε τις παρακάτω κατηγορίες κινήτρων:

- φυσικά και κλιματολογικά κίνητρα
- πολιτιστικά κίνητρα
- οικονομικά κίνητρα
- ψυχολογικά κίνητρα

Στην Κάλυμνο, σκοπός μας είναι να προσδιορίσουμε τα συγκεκριμένα κίνητρα, να αντιληφθούμε την δημιουργία της ταξιδιωτικής επιθυμίας και να μελετήσουμε κάθε θετική ή αρνητική τάση του υποψήφιου ταξιδιώτη, που έχει σχέση με την πραγματοποίηση της ταξιδιωτικής επιθυμίας, προς όφελος του.

Το ερώτημα όμως που τίθεται κάπου εδώ είναι ποιες είναι αυτές οι ανάγκες που επιθυμούν να ικανοποιήσουν οι άνθρωποι μετακινούμενοι σε διάφορους προορισμούς, και η απάντηση δεν θα μπορούσε να είναι μόνο μία και αυτό γιατί οι τουρίστες που ταξιδεύουν σε διαφορετικούς τόπους από εκείνον της μόνιμης τους κατοικίας τους, προσπαθούν να καλύψουν πολλές και ποικίλες ανθρώπινες ανάγκες. Κάποιες από τις ανάγκες αυτές είναι οι παρακάτω:

- Ξεκουράζονται σώμα και ψυχή από την καθημερινότητα

- Πολλαπλασιάζονται οι ανθρώπινες σχέσεις και οι εξωεργασιακές δραστηριότητες
- Γίνονται άλλες γνωριμίες με άλλους ανθρώπους
- Πραγματοποιούνται επισκέψεις σε τόπους και μέρη που έχουν αρχαιολογικό και ιστορικό ενδιαφέρον
- Πολλαπλασιάζονται οι επαφές με το φυσικό περιβάλλον
- Παρέχονται ευκαιρίες για γνωριμία με άλλους πολιτισμούς
- Αυξάνονται οι πιθανότητες για την απόκτηση νέων γνώσεων

7.4) ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ

Οι στόχοι της διαφήμισης είναι οι εξής:

- Η διατήρηση ή η αύξηση του μεριδίου αγοράς
- Η δημιουργία ευνοϊκής εικόνας (image) για την τουριστική επιχείρηση
- Η απόκτηση νέου μεριδίου αγοράς ή εισχώρηση σε νέες αγορές
- Η προσέλκυση νέων τουριστών – καταναλωτών
- Η διατήρηση της ευνοϊκής εικόνας και αντίληψης της τουριστικής επιχείρησης προς τους τουρίστες – καταναλωτές

Πιο συνοπτικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι βασικότεροι μας στόχοι όσο αφορά την διαφήμιση της Καλύμνου είναι:

- να γνωστοποιεί την ύπαρξη του τουριστικού προϊόντος
- να προσφέρει επιπλέον πληροφορίες, ειδήσεις, καινοτομίες, κ.λ.π., έτσι ώστε το τουριστικό πακέτο να γίνεται πιο προσιτό για όσους ενδιαφέρονται
- και να ισχυροποιεί τον τομέα προσφοράς υπηρεσιών, με τέτοιο τρόπο που να προδιαθέτει εμπιστοσύνη και ψυχολογικό ερέθισμα, για την λήψη απόφασης της αγοράς.

Για την προώθηση της εικόνας του νησιού, θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν οι κατάλληλοι μέθοδοι και τα απαραίτητα μέσα και όπως θα δούμε παρακάτω, αυτό χρειάζεται την σύμπραξη όλων των τουριστικών φορέων.

Η διαφήμιση χρησιμοποιεί διάφορα μέσα, τα λεγόμενα διαφημιστικά μέσα για να επιτύχει τους σκοπούς της, στα πλαίσια της λειτουργίας της, και διαφημιστικό μέσο είναι ο άριστος συνδυασμός του

μέσου και του διαφημιστικού μηνύματος. Τα πιο συνηθισμένα μέσα που χρησιμοποιούνται είναι:

- Ημερήσιος τύπος (εφημερίδες)
- Περιοδικός τύπος (περιοδικά)
- Ραδιόφωνο
- Τηλεόραση
- Διαφημιστικά φυλλάδια
- Διαφημιστικές πινακίδες
- Υπαίθρια διαφήμιση (Αφίσες)
- Φωτεινές επιγραφές
- Περιγραφικά έντυπα (prospectus)
- Ταξιδιωτική μπροσούρα (Ταξιδιωτικοί οδηγοί – φυλλάδια)
- Ταχυδρομικές διαφημίσεις
- Κινηματογραφική διαφήμιση

Το καθένα από αυτά τα μέσα έχει τα δικά του πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Το μόνο κοινό σε όλα τα μέσα, είναι οι τουριστικές επιχειρήσεις να διαθέτουν ένα καλό budget.

Ανάλογα με το περιεχόμενο και τους στόχους του διαφημιστικού μηνύματος, γίνεται αντίστοιχα και η επιλογή των διαφημιστικών μέσων που θα χρησιμοποιηθούν, και τις περισσότερες φορές τα μέσα αυτά είναι δύο και πλέον.

7.5) Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ INTERNET

Τα τελευταία 10 χρόνια, η στρατηγική σημασία του internet στο marketing αυξάνεται με ταχύτατους ρυθμούς. Οι εταιρίες ανά τον κόσμο, συμμετέχουν σε μια παγκόσμια online αγορά. Τα ηλεκτρονικά εμπορικά κέντρα αποτελούν μια μεγάλη πηγή εσόδων, καθώς και όλο και περισσότεροι καταναλωτές προτιμούν το διαδύκτιο για τις αγορές τους. Αξίζει να σημειωθεί πως πάνω από σαράντα εκατομύρια καταναλωτές πραγματοποιούν ηλεκτρονικές αγορές.

Η προσβασιμότητα στο internet γίνεται ολοένα και πιο προσιτή, με αποτέλεσμα την δημιουργία ενός πληροφοριακού συστήματος που λειτουργεί σαν ενδιάμεσος, μεταξύ των εταιρειών και των καταναλωτών. Επίσης το internet αποτελεί ένα μέσο εξοικονόμησης κόστους για τις επιχειρήσεις αλλά και για τους καταναλωτές, αφού μειώνει το κόστος αναζήτησης πληροφοριών όσο αφορά είδη προϊόντων, τιμές και ειδικές προσφορές.

Έτσι λοιπόν μπορούμε να καταγράψουμε τα θετικά της χρησιμοποίησης του internet σαν μέσο αγοράς ως εξής:

- 1)Εύκολη προσβασιμότητα σε πληροφορίες
- 2)Εξοικονόμηση κόστους
- 3)Προβολή της αγοράς σε παγκόσμιο επίπεδο
- 4)Πωλήσεις σε πελάτες από νέες αγορές

Το internet διαφοροποιείται από τα συμβατικά μέσα επικοινωνίας.Χάρη στην ύπαρξη του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, οι marketers μπορούν να επικοινωνούν με τους καταναλωτές.Είναι σε θέση να πληροφορούν και να διαφημίζουν τα προϊόντα τους .Επίσης, μπορούν να διαμορφώνουν την διαφήμιση ανάλογα με τους στόχους τους.Μέσα από την δημιουργία μιας ιστοσελίδας καταφέρνουν να προσφέρουν ψυχαγωγία,ενημέρωση αλλά και να πείθουν για την καταλληλότητα των προϊόντων.Οι χρήστες συνήθως εκτίθενται μόνο σε πληροφορίες που τους ενδιαφέρουν και αυτό συμβαίνει γιατί επιλέγουν μόνοι τους τις ιστοσελίδες που θα μπουν.Όταν θα επισκεφθούν μια ιστοσελίδα,λόγω της τεράστιας μάζας πληροφοριών εστιάζουν μόνο σε εκείνες που τους αφορούν.

Οι ρυθμοί ανάπτυξης είναι ραγδαίοι.Ένα μειονέκτημα θα ήταν ο ανταγωνισμός και αυτό λόγω της δημιουργίας αμέτρητων ιστοσελίδων που έχει σαν αποτέλεσμα το μοίρασμα της «πίτας» του αγοραστικού κοινού.Υπάρχουν ιστοσελίδες που έχουν καθιερωθεί, αλλά πάντα περιμένουν καινούργιες και πρωτότυπες ιδέες με αποσκοπό την εμπιστοσύνη των καταναλωτών και ένα μερίδιο σε αυτό τον ηλεκτρονικό «χορό» των εκκατομυρίων.

Η Κάλυμνος πραγματοποιεί αργά αλλά σταθερά βήματα στον τομέα του internet.Ο Δήμος του νησιού έχει δημιουργήσει μια ιστοσελίδα όπου εκεί ,ο ενδιαφερόμενος τουρίστας μπορεί να πάρει σημαντικές πληροφορίες.Κάποιες από τις πληροφορίες αυτές είναι τα διαθέσιμα μεταφορικά μέσα για να επισκεφθεί κανείς το νησί, τις περιοχές αυξημένου τουριστικού ενδιαφέροντος, κατάλογος με τις παραλίες αλλά και τις ξενοδοχειακές εγκαταστάσεις και μια σύντομη πληροφόρηση για την Ιστορία και την παράδοση της Καλύμνου.Επίσης, στην ιστοσελίδα υπάρχει φόρουμ για συζητήσεις των μελών σχετικά με τις εμπειρίες τους.

8. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΛΥΣΕΙΣ

Άμεσες ενέργειες:

- Μείωση γραφειοκρατίας, ευελιξίας και απλούστευση διαδικασιών.
- Φορολογικές διευκολύνσεις που θα ενισχύουν την επιχειρηματικότητα.
- Μείωση του κόστους εργασίας με κίνητρα για τους εργοδότες και εργαζόμενους.
- Φορολογικές διευκολύνσεις που θα ενισχύουν την επιχειρηματικότητα:
- Μείωση των συντελεστών ΦΠΑ για τη διαμονή και την εστίαση στα επίπεδα των ανταγωνιστριών χωρών δηλαδή στο 6%.
- Μείωση του τέλους υπέρ ΟΤΑ από 2% στο 1% με διεύρυνση της φορολογικής βάσης σε όλες τις επιχειρήσεις που επωφελούνται άμεσα ή έμμεσα από τον τουρισμό.
- Θεσμοθέτηση φόρου για την τουριστική προβολή της περιοχής από τα έσοδα που εισπράττουν οι ΟΤΑ από τα παραπάνω τέλη.
- Καθορισμός των τελών φωτισμού και καθαριότητας με βάση την εποχιακή λειτουργία της ξενοδοχειακής επιχείρησης.
- Καθορισμός χαμηλότερων τιμών για την κατανάλωση ύδατος και ρεύματος, όπως ισχύει για τις βιομηχανίες και άλλες επαγγελματικές δραστηριότητες.
- Αποδοχή της γνωμοδότησης του Ν.Σ.Κ. από τον υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών σχετικά με τον υπολογισμό του ύψους του μισθώματος για την απλή χρήση αιγιαλού από όμορες ξενοδοχειακές επιχειρήσεις.
- Καθορισμός μιας ενιαίας αμοιβής για τη χρήση πνευματικής ιδιοκτησίας και πνευματικών δικαιωμάτων από τις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις.
- Διερεύνηση της ανταποδοτικότητας του τέλους υπέρ του εκσυγχρονισμού των αεροδρομίων.
- Μείωση του κόστους εργασίας με κίνητρα για τους εργοδότες και εργαζόμενους:
- Μείωση των ασφαλιστικών εισφορών που βαρύνουν τις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις.
- Επιδότηση της δημιουργίας των επιπλέον νέων θέσεων απασχόλησης και στις τουριστικές επιχειρήσεις που λειτουργούν εποχικά.

- Στις περιοχές που επιλέγονται για επέκταση της τουριστικής περιόδου κατά τους χειμερινούς μήνες, να επιδοτείται το κόστος εργασίας όλων ανεξαιρέτως των ξενοδοχειακών μονάδων, που παραμένουν ανοικτές, χωρίς άλλες προϋποθέσεις, διότι η επιλεκτική επιδότηση δημιουργεί συνθήκες άνισου ανταγωνισμού.
  - Ειδική μέριμνα για τους εποχικά απασχολούμενους σε τουριστικά επαγγέλματα, οι οποίοι παραμένουν στο επάγγελμα μετά το 55 έτος της ηλικίας τους. Επειδή η φύση της εργασίας στα ξενοδοχεία δεν ευνοεί την απασχόληση τέτοιων ατόμων, για να παραμείνουν στο επάγγελμα θα πρέπει το ΛΑΕΚ να αναλάβει μέρος από το κόστος της ασφάλισής της.
  - Μείωση δασμών (επιδότηση) για τις αγορές αυτοκινήτων με αποτέλεσμα τη μικρή ηλικία στόλου, καινούργια αυτοκίνητα-ασφάλεια και ποιότητα για τον πελάτη.
  - Για αξιόλογες επενδυτικές πρωτοβουλίες ίδρυσης πρότυπων μονάδων γαστρονομίας σε τουριστικά περίπτερα με υποδειγματική λειτουργία, ενδείκνυται η συνδρομή της πολιτείας εξομοιώνοντας τις μονάδες αυτές προς άλλες (π.χ. ξενοδοχειακές) στο πλαίσιο ειδικών αναπτυξιακών ρυθμίσεων.
  - Βελτίωση της επικοινωνίας και της συνεργασίας μεταξύ των συναρμοδίων υπουργείων (Οικονομίας, Ανάπτυξης, ΥΠΕΧΩΔΕ, Ναυτιλίας, Μεταφορών, Εργασίας, Πολιτισμού κ.ά.)
  - Παροχή κινήτρων για τουριστικούς και άλλους οργανισμούς που παράγουν πελατεία κατά την εκτός αιχμής περίοδο (μέσα Οκτωβρίου έως τέλος Απριλίου).
  - Σηματοδότηση οδικού δικτύου σε δυο γλώσσες info kiosks.
  - Προσέλκυση νέων με υψηλά προσόντα στον τουριστικό τομέα.
  - Πλήρης απελευθέρωση καμποτάζ και για τα κρουαζιερόπλοια που δεν φέρουν σημαία της Ε.Ε.
- Έλεγχος - αδειοδότηση
- Λήψη μέτρων για την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου (κρουαζιέρα, landing fees, εισιτήρια πλοίων κ.ά.)
  - Αξιοποίηση κάθε δυνατότητας επέκτασης της τουριστικής περιόδου και μέσω ειδικών μορφών τουρισμού π.χ. εκπαιδευτική ιστιοπλοΐα, καταδυτικός τουρισμός κ.ά.
  - Επιχειρησιακό σχέδιο δράσεων για τον τουρισμό για κάθε περιφέρεια που θα αποτελεί την πυξίδα των παρεμβάσεων και ενεργειών των τοπικών φορέων.
  - Διατήρηση με κρατική ενίσχυση των ακτοπλοϊκών όσο και των αεροπορικών γραμμών που δεν παρουσιάζουν επιχειρησιακό ενδιαφέρον από πλευράς ιδιωτικής πρωτοβουλίας.
  - Προσδιορισμός και καταγραφή των θεματικών μορφών τουρισμού και προτεραιότητες ως προς ποιες θα αναπτυχθούν. Ενδεικτικά προτείνονται:
  - Ιστορικός-Πολιτιστικός-Θρησκευτικός τουρισμός

- Αθλητικός τουρισμός.
- Οικολογικός τουρισμός - Αγροτουρισμός.
- Ιαματικός - Ιατρικός τουρισμός.
- Τουρισμός υπαίθριων δραστηριοτήτων - Θερινά και χειμερινά σπορ.
- Ειδικών ενδιαφερόντων
- Αναβάθμιση ποιότητας τουριστικών προορισμών.
- Βελτίωση προσφοράς:
- Αξιοποίηση των μελετών που έχουν εκπονηθεί από τον ΕΟΤ, τις Περιφέρειες και τους λοιπούς εθνικούς και τοπικούς φορείς.
- Καταγραφή της υπάρχουσας προσφοράς και των περιοχών που ενδείκνυνται για περαιτέρω ανάπτυξη.
- Συντονισμός εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών.
- Αναβάθμιση αρχαιολογικών χώρων, μουσείων και μνημείων.
- Δημιουργία ειδικής τουριστικής υποδομής και εξοπλισμού (κατά περίπτωση) π.χ. γήπεδα γκολφ, μαρίνες, κέντρα θαλασσοθεραπείας - spa, κέντρα καταδυτικού τουρισμού, εκπαιδευτική ιστιοπλοΐα κ.ά.
- Σήμανση των ειδικών μορφών τουρισμού, στις περιοχές που αυτές υλοποιούνται.
- Ειδικές προδιαγραφές-πιστοποίηση ποιότητας τουριστικών υποδομών.

Κατά καιρούς ο δήμος αλλά και σημαντικοί παράγοντες του νησιού προσπαθούν να αντιμετωπίσουν αυτά τα προβλήματα με διάφορα μέσα. Εδώ θα προτείνουμε σκέψεις και λύσεις από τις οποίες κάποιες θα είναι βραχυχρόνιες και κάποιες μακροχρόνιες. Το σχέδιο καλυτέρευσης του νησιού πρέπει να είναι άμεσο, σοβαρό, υπεύθυνο και πρέπει ο καθένας ξεχωριστά να βοηθήσει στην επίτευξη του.

Επειδή στο νησί δεν υπάρχει Σχέδιο Πόλεως, το οδικό δίκτυο είναι αρκετά περίπλοκο, με δρόμους που άλλοτε στενεύουν και άλλοτε φαρδαίνουν. Ο πιο κεντρικός δρόμος όπου εκεί βρίσκετε η αγορά, προτείνετε να γίνει πεζόδρομος αφού το πλάτος του δρόμου το επιτρέπει και να σταματήσει η κίνηση των οχημάτων που δυσκολεύουν το περπάτημα των πεζών εφόσον δεν υπάρχει και πεζοδρόμιο. Έτσι λοιπόν προτείνετε σαν κεντρικός δρόμος ο αμέσως παράλληλος θα είναι διπλής κίνησης.

Στο πρόβλημα του πόσιμου νερού δεν υπάρχει άμεση λύση. Έχουν ακουστεί κατά καιρούς προτάσεις, όπως η μεταφορά νερού μέσω υποθαλάσσιων αγωγών από την Κω, αλλά καμιά δεν πραγματοποιήθηκε. Έχουν βρεθεί πηγές προς εκμετάλλευση στην περιοχή του Φλάσκα εδώ

και 17 χρόνια, χωρίς όμως να αξιοποιηθούν λόγω κόστους.

Μέσω διαφήμισης στο internet, μπροσούρων κτλ πρέπει το νησί να προωθηθεί στα μάτια των εν δυνάμει τουριστών. Απόλυτα ζωτικής σημασίας είναι η «εικόνα» του νησιού δηλαδή η φήμη που μεταδίδεται από το στόμα των τουριστών που επισκέφθηκαν παλαιότερα το νησί. Επίσης πολύ σημαντική είναι και η συνεργασία με τους tour operators ώστε εκείνοι να δημιουργούν ελκυστικά πακέτα με προορισμό την Κάλυμνο.

Η ανομοιογένεια των κτιρίων δίνει μια άσχημη εικόνα στον τουρίστα, ο οποίος αναζητάει κάτι πιο παραδοσιακό. Μια λύση εδώ είναι να επιβάλει ο δήμος όλες οι κατοικίες να ακολουθούν ένα χρώμα στο εξωτερικό τους (π.χ. το λευκό), πράγμα το οποίο έχουν κάνει πολλά άλλα νησιά.

Η εκμετάλλευση των πηγών στα Θέρμα θα φέρει πολύ τουρισμό και από τα γύρω νησιά. Υπάρχει αυτή την στιγμή ένα σχέδιο για παραχώρηση των δικαιωμάτων σε μια γερμανική εταιρία με αντάλλαγμα την δημιουργία εγκαταστάσεων και υποδομών το οποίο θα είναι πενταετές, μετά θα παραχωρηθούν ξανά στο δημόσιο. Σε περιόδους αιχμής όσο αφορά την καθαριότητα καλό θα ήταν να υπάρχει η έκτακτη πρόσληψη υπαλλήλων από τον δήμο. Ακόμα σε ορισμένες περιπτώσεις ενδείκνυται η πρόσληψη συνεργείου.

Η τουριστική μαρίνα που είναι ευρωπαϊκών προδιαγραφών είχε ψηφιστεί ως το τουριστικό κέντρο των Δωδεκανήσων αλλά από τότε δεν έχει δοθεί η απαραίτητη σημασία. Προτείνεται η ανάπτυξη και διαφήμιση της.

Για τα σπήλαια προτείνεται η πρόσληψη ξεναγών, η τοποθέτηση πινακίδων και το άνοιγμα δρόμων η μονοπατιών.

Μια αντιμετώπιση του θορύβου είναι η επιβολή του δήμου για την χρήση σιγαστήρων στους κατοίκους και των καυσαερίων η μέθοδος των μονών και ζυγών αριθμών κυκλοφορίας.

Η ορειβασία έχει κάνει την Κάλυμνο ένα πολύ γνωστό προορισμό τα τελευταία χρόνια και πρέπει να γίνουν καταλύματα και τουριστικά μαγαζιά στους πρόποδες, δηλαδή πριν τα βουνά που πηγαίνουν οι αναρριχητές.

Η Κάλυμνος σαν τουριστικός προορισμός βρίσκεται ακόμα σε μικρά και σταθερά βήματα. Χρειάζεται η αγάπη των κατοίκων της και η προσοχή των δημόσιων φορέων ώστε να γίνει ένας προορισμός για όλους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Βουτσά Μαρία (2006) 'Εισαγωγή στο Τουριστικό Μάρκετινγκ'
- 2) ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι.ΣΙΩΜΚΟΣ (2003) 'Εισαγωγή στο Στρατηγικό Μάρκετινγκ' Β' Έκδοση
- 3) Καλφιώτης Σταύρος (1978) 'Τουριστικό Μάρκετινγκ – Βασικές Αρχές'
- 4) Λύτρας Περικλής (1983) 'Τουριστική Ανάπτυξη – Θεωρία και Πράξη'
- 5) ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΚΟΥΤΕΛΛΑΣ (2006) 'ΚΑΛΥΜΝΟΣ-ΙΣΤΟΡΙΑ-ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ'
- 6) Τσάρας Βασίλης (1985) 'Στρατηγικός Σχεδιασμός Μάρκετινγκ – Τμηματοποίηση Αγοράς'

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Coccossis, H. (1996) Tourism and Sustainability: Perspectives and Implications. In G. Priestley et al. (eds) Sustainable Tourism? European Experiences. U.K.: Cab International
- 2) Farsari, Y. and Prastacos, P. (1999) Sustainable Tourism Indicators for Mediterranean Destinations Definitions According to the ST Principles. Proceedings ERSA's XII Summer Institute "Tourism Sustainability and Territorial Organisation"

- 3) France. L. (ed.) (1997) The Earthscan Reader in Sustainable Tourism, Earthscan, UK
- 4) Meadows, D. (1998) Indicators and Information Systems for Sustainable Development. A report to the Balaton Group. The Sustainability Institute.
- 5) U.N. (1998) Indicators of Sustainable Development
- 6) W.T.O. (1993) Indicators for the Sustainable Management of Tourism. Report of the International Working Group. W.T.O., IISD and ISTC

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

- 1) Dave Musgrove 2/2007 'CLIMBER' Αγγλικό περιοδικό

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- 1) www.ξενοδοχεια.gr (18/3/2009)
- 2) www.aera.gr (23/3/2009)
- 3) www.agrotravel.gr (8/4/2009)
- 4) www.alogos.gr (15/3/2009)
- 5) www.argokalymnos.gr (10/4/2009)
- 6) www.ferries-greece.com (12/4/2009)
- 7) www.gokalymnos.com (16/3/2009)
- 8) www.greekhotels.gr (6/4/2009)
- 9) www.gto.gr (13/3/2009)
- 10) www.holiday.gr (22/3/2009)
- 11) www.iacm.forth.gr (7/4/2009)
- 12) www.intickets.gr (11/4/2009)
- 13) www.kalymnos-hotels.com (5/4/2009)
- 14) www.kalymnosinfo.com (18/3/2009)
- 15) www.kalymnos-isl.gr (27/2/2009)

16) www.koutsoulianos.gr (12/3/2009)

17) www.oreivatein.com (13/4/2009)

18) www.xenianews.gr (20/3/2009)